Emilian Iliescu

PE VALEA CERNEI

Emilian Iliescu * Pe valea Cernei

PESTE RETEZAT, LA HERCULANE

Itinerar turistic

1957

EDITURA TINERETULUI
CULTURĂ FIZICĂ ŞI SPORT

Coperta şi ilustrațiile: D. IONESCU

Cuprins

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Din fuiorul vremii s-au tors, în totul, zece ani de cînd lucrarea de față a văzut lumina tiparului în întîia ei ediție.

Cuprinsul cărții a fost alcătuit atunci prin folosirea notelor de drum creionate pe teren cu prilejul unei mai îndelungate hoinăreli peste tocurile din sud-vestul Carpaților Meridionali. Parte din vremea petrecută atunci în cotloanele muntelui s-a scurs în drumurile făcute pentru cercetarea unor anumite unghere — încă neumblate de mine — ale Retezatului; restul timpului acelor peregrinări estivale l-am petrecut drumețind de-a lungul minunatei văi a Cernei, de la izvoarele ei şi pînă dincolo de Herculane, pînă la Mehadia.

În notele cu care înnegrisem filele credinciosului meu tovarăş de călătorii, carnetul de drum, se află şi însemnări de tehnică turistică, dar şi crîmpeie răzlețe din basmul Retezatului şi al lui Iovan-Iorgovan, povestiri auzite în timpul neuitatelor popasuri la stîne sau ascultate de la gazdele la care am mas, o noapte sau două, în satele care tivesc — pe de-a rîndul — poalele masivului. Din aceste crîmpeie sau cu ajutorul altor izvoade, culese în anii drumurilor de mai înainte, sau din unele publicații de folclor, am aflat care a fost calea de-a lungul căreia măiestria povestitorilor populari a purtat paşii năzdrăvanului novâcean în lupta lui cu balaurul cel stricător, împletind zvoana basmului cu notele mele de călătorie, s-a născut povestirea întîmplărilor din drumul parcurs atunci — în vara anului 1946 — din cîmpia Hațegului, peste munte, pînă aproape de malurile Dunării.

În această a doua ediție povestirea în sine a suferit unele prefaceri. În afară de schimbarea construcției unora dintre frazele ei, am mai adăugat povestirii şi cîteva impresii şi întîmplări pe care fuga condeiului le scăpase în prima versiune a cărții. Deşi patinată de trecerea timpului, am constatat că şi acum, după atîta vreme, amintirea acelor întîmplări a rămas totuşi vie şi proaspătă, ca şi atunci cînd au fost trăite întîia oară. Recitirea celorlalte întîmplări, a celor povestite deja în prima ediție a cărții, a scos la lumină — din pîcla amintirii — şi pe cele nemenționate atunci; aceste vechi impresii, reîmprospătate după trecerea anilor, s-au cerut a fi împletite şi ele, măcar acum, în firul povestirii dintîi.

Cititorul acestei de a doua ediții a lucrării nu trebuie sa uite că descrierea drumului — făcut peste Retezat şi de-a lungul Cernei, de la Sălaş şi pînă la Herculane — conține, între altele, şi arătarea unor stări de lucruri care aparțin trecutului.

Excursia descrisă în paginile care urmează a fost făcută în vara anului 1946, moment în care țara trăia frămîntările revoluționare ale unui început de viață nouă. Este perioada în care poporul nostru dă îndîrjite lupte cu trecutul, pentru a-şi crea un viitor mai bun.

Țărănimea patriei noastre are, în 1946, abia un an de cînd a devenit singura stăpînă a pămîntului pe care trudise mii şi mii de ani, fără sa fi avut vreodată decît prea puțin folos din munca ei. Rodul acestui prim an de muncă liberă a fost însă secat de cumplita secetă a anului 1946, astfel încît vechea sărăcie a țărănimii muncitoare devine şi mai lucie.

Urmările războiului şi cele ale secetei, inflația monetară în care se zbătea atunci țara, toate acestea

reprezintă o moştenire dezastruoasă, şi urmările ei le simte întregul popor care se luptă eroic cu nevoile, însufleţit de speranţa viitorului.

Drumul nostru poartă amprenta momentului în care s-a desfăşurat, iar evenimentele acelui timp, precum şi situaţia de atunci din ţară se reflectă în unele dintre pasajele lucrării. Pentru valoarea lor de document, fronturile acestea de realităţi trăite în excursie au fost păstrate neschimbate şi în ediţia de acum a cărţii.

EMILIAN ILIESCU

BASMUL RETEZATULUI

Atunci cînd, coborînd dinspre asfinţit, umbrele înserării ni se iviseră în cale, încă mai aveam de călcat vreo cîteva poşte bune din drum. De abia către cumpăna nopţii deci, după ceasuri lungi de călătorie chinuită, ne-a fost dat sa ajungem, în fine, la Sălaş. Autocamionul care ne adusese de-acasă n-a fost nici covorul fermecat din poveste, ca să străbată calea într-o clipită, şi nici leagăn de puf în care noi sa huzurim, feriţi de hurducături, nu-i puteam cere camionului sa devină atunci cînd, banal vehicul pentru transportat lemne, bietul de el nu era înzestrat nici măcar cu o simplă prelată pe care — la nevoie — am fi transformat-o bucuroşi într-o minunată şi mult trebuincioasă învelitoare. Nici mai mult, nici mai puţin decît douăzeci de ceasuri încheiate i-au trebuit sforăitorului nostru autocamion de mare tonaj ca să calce panglica drumului întins de la Bucureşti şi pînă la Sălaş şi, din păcate, nu mereu i-a fost calea ca oglinda, iar toanele acestei zile de sfîrşit de vară n-au prea ţinut în seamă

pretențiile noastre de a avea o vreme fără cusur.

La plecare, în fapt de ziuă, şi apoi pe Prahova în sus, am înghețat de-a binelea sub biciul aerului rece despicat de Pegasul nostru modern; la nămiezi, dincolo de munți, vipia soarelui ne-a înmuiat ca pe o ceară trecută prin flacără, şi căldura zilei ne încinsese atît de tare, încît eram buni sa înlocuim — în băile turceşti — pietroaiele înroşite în foc ce se aruncă în -apă ca să facă abur mult. Iar atunci cînd, de jur împrejur, umbrele amurgului ne învăluiau mereu mai dese, povestea înghețului de dimineață s-a repetat şi către seară, aidoma ca la plecare. Şi, colac peste pupăză, şoseaua pe care am mers era asfaltată şi după ce am trecut de Blaj.

Este drept că şoseaua cu asfaltul întins pe ea este o minunată născocire modernă a omului dornic să-şi uşureze — cît mai mult cu putință, greutățile unei călătorii lungi. Cînd însă asfaltul acesta este întins de mîntuială, şoseaua capătă toane şi... gropi. Şi, atunci cînd ele se fac prea multe şi se îndesesc peste măsură, aceste largi şi adînci găuri în asfalt îți zdruncină măruntaiele mai abitir de cum ți le-ar hurduca zeci şi zeci de gropi ele ale patriarhalelor drumuri de altădată, şleauri nu prea evoluate, dar mai puțin scormonite de automobile. Şi fiindcă în calea noastră — în timpul acelui început de august al anului 1946 — am întîlnit, spre sfîrşitul drumului, atît de multe asemenea... ,,gropi civilizate", la capătul călătoriei noastre am ajuns istoviți, de parcă fusesem bătuți cu maiul.

* * *

În casa primitoarei noastre gazde, în margine de sat, nu mai avem loc pe paturi; noi sîntem mulți şi paturile sînt prea puține ca să putem încăpea cu toții în ele. O bună parte dintre noi au aşternut deoi velințe pe podele, s-au întins pe poclăzi şi s-au acoperit cu păturile pe care şi le-au

adus cu ei. Eu, unul, sînt mult prea ostenit ca să fac la fel ca ceilalți tovarăşi. Şi-apoi îmi este lehamite de patru pereți; îmi iau pătura, pe care o fac căpătîi, şi mă cuibăresc pe o pală de fîn, în livadă, lăsîndu-mă învelit în razele pe care luna le cerne cu dărnicie printre crengile merilor.

Mi-e trupul trudit de drum. Totuşi somnul nu se prinde de pleoape şi, un timp, mă zvîrcolesc fără odihnă. Aprind apoi o țigară şi, sprijinit într-o rînă, îmi las gîndurile să hoinărească slobode şi privesc fermecat la puzderia firelor de beteală argintie ale lunii, aninate de frunze şi împletite cu dărnicie printre crengile pomilor.

Cu pas uşor, ele parcă i-ar fi teamă sa nu rupă vraja nopții, moş Costea se apropie pufăind rar şi aproape neauzit din lulea. De bună seamă că nici el nu poate sa doa-rmă sau, poate, nu i-o fi mai rămas nici un locşor, cît de mic, unde să-şi pună căpătîiul. Se lasă lîngă mine şi — stînd jos aşezat turceşte — scociorăşte tacticos în pîntecul lulelei. Cînd şi-a terminat treaba, bagă pipa în chimir şi se întinde pe spate, cu mîinile făcute chită sub cap. Sîntem amîn-doi vrăjiți de maiestatea şi de liniştea nopții acesteia, tăcere adîncă şi netulburată de vreo şoaptă apropiată, dar întregită şi mai mult de zumzetul plin de armonie a freamătului uşor pe care îl trimit depărtările.

Printre dealurile de sub munte şi pe deasupra acoperişurilor din vale, căciula teşită a Retezatului îmi fură privirea şi — de la un timp — a pus.stăpânire pe toate gîndurile mele. Într-un tîrziu îl ispitesc pe bătrîn:

„Moş Costea ! Cine-o fi retezat, oare, muntele ?"

Îşi întoarce domol privirea către uriaşul de piatră şi stă mult timp dus pe gînduri, fără sa spună ceva. O vreme rămîne nemişcat. Mai apoi cotrobăie prin chimir, de unde-şi trage afară luleaua, scurmă cu un surcel în ea, scoate din şerpar.numai atîta tutun cît poate prinde între cele trei degete ale mîinii — adunate la un loc ca pentru închinăciune — şi îl îndeasă apoi tacticos în căuşul pipei. li aprind un chibrit şi luleaua prinde imediat viaţă atunci cînd moşneagul începe a pufăi din ea, la început repezit şi îndesat, apoi domol şi par, de abia ghicit. Numai licuriciul jarului din căuş şi aţa subţire de fum care se urcă tremurînd deasupra pipei îmi spun că moş Costea rîu ţine d˙e-a surdă, intre dinţi, muştiucul lulelei.

Nici nu-mi dau seama cum a început susurul molcom de şoapte ! De cînd oare firul povestirii a pornit a se depăna lin de pe mosorul de aur al basmului ? Acum el îmi ajunge la ureche, venind parcă de peste veacuri, din vremuri ce vor fi fost odată, poate.

„...Cică, tare mult îi de atunci, nepoate, prin timpurile cele năzdrăvane — aşa o spun cei bătrîni — puricele se încălţa cu potcoave care trăgeau în cumpănă nouăzeci şi nouă de măji de fier. Şi chiar aşa de straşnic fiind potcovit, tot sărea — bată-l pustia să-l bată de purice — şapte poşte, din Haţeg şi pînă în Jii. Pe atunci trăiau prin părţile noastre numai urieşi, nişte namile de oameni cît muntele de voinici. Cîte un singur ochi în frunte aveau nămeteniile, dar trupul le era atît de îmbrăcat cu păr că,

pe lîngă ei, ursul din codru părea chelbos. Cînd mergeau, puneau namilele acelea un picior în Bucura, îl aruncau pe celalalt hăt pe Peleaga şi apoi, pe dreptul, îl aduceau din Bucura şi mi ți-l propteau — dincolo de custură — taman pe Gruniul.

Multă şi tare zarvă se mai isca peste plaiuri atunci cînd; mai în fiecare zi, hojmălăii ceştia se luau la harță sau le venea chef de joacă. Toți munții îi răscoleau aruncîndu-şi cu steiurile unu-ntr-altul de-oi fi văzut şi dumneata cît amar de pietrărie şi de bolovăniş au fost împrăştiet namilele prin Retezații nost'.

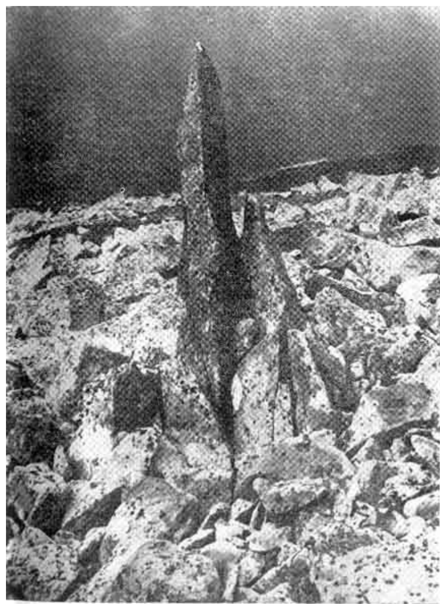
Într-o hîrjoană de-astea, unul dintre îndrăciții ceia de voinici — stînd cu plugul culcat pe brazdă că, de. era în joacă — s-o mini et pe vecinul care îi călcate mai anțărț moşia, aşa cu vreo zece, douăzeci de stînjeni. Şi, cum avea împelițatul oleacă de damf luat din prăştina ce o băuse cu bolobocul, şi-o făcut singur dreptate. Sau — chipurile — o vrut să-şi facă dreptate, dar nu i-o fost pe voie. O luat el cormana de la plug şi o țipat-o în duşman cu gîndul viclean ca să-l răpună şi să-l mîntuie de pe lume. Numai că namila ailaltă de hoțoman s-o ferit minten deoparte şi fierul plugului, vîjîind nestăvilit de vreo pavăză, o izbit icnit în căciula pietrei, de o retezat-o cît ai clipi din ochi.

Şi aşa se face că, de atunci şi pînă în zilele noastre, o rămas muntele fără moț şi cu numele pe potriva chipului său cel nou, Retezații..."

În livadă, farmecul dinainte al tăcerii se înstăpîneşte iarăşi cu aceeaşi tărie cu care el plutise în juru-ne şi atunci cînd moş Costea încă nu-şi începuse povestirea. Acum nici măcar pufăitul din pipă al un-chiaşului nu mai tulbură genunea de linişte în care s-a tras întreaga fire. Sufletele noastre trăiesc clipe de adevărată încîntare sufletească,

stăpînite fiind cu totul de frumusețea acestei nemaiîntîlnite nopți de vară.

Îmi pare rău că povestea s-a sfîrşit aşa degrabă; mă purtase mult departe în trecut, în fericiții ani ai copilăriei, şi nu-mi mai doream altceva decît ca vraj:a basmului sa nu se mai fi rupt vreodată. Mă sfiesc să-l mai îndemn pe moşneag pe calea umor alte povestiri: mi-e teamă că, vorbind, as destrăma toată vraj;a de pînă acum.

„...cît amar de pietrărie au fost împrăştiet namilele..."

Moş Costea sau îşi trăieşte prea intens amintirile din primii lui ani de viață, sau mi-a ghicit gîndurile şi poate îmi simte dorințele. Neîndemnat, începe iarăşi să povestească; acum însă vorbeşte atît de şoptit, de parcă ar tăifăsui cu el însuşi.

„Astă poveste mi-o spunea moşu-meu. Dumnezeu să-l hodinească în pace ! De fiece dată însă se iscau certuri cu bunămea, că nu se potriveau bătrînii la spuse; ea zicea că numai împăratul o tăiet muntele şi că isprava ceea, bună de poveste, nicidecum n-o făcuse năpasta de urieş. Pasămite ştia femeia mai multe din şartul celor bătrîneşti, că moşu-meu o lăsa în apele ei şi totdeauna îi da pas ca să-mi spuie, şi ea, basmul ei. Şi mereu îmi era gîndul că adevărul-adevărat tot bunica îl ştia mai cu temei".

„Şi cum îi era povestea, moş Costea ? Ce-ți spunea

bunica ?"

„Pai, ce să mai spun ? Pricina-i tot de prin acele vremuri, de pe atunci pe cînd — pe pămînt — hălăduiau de-alde Gerilă, Sfarmă-Piatră şi Strîmbă-Lemne. Împărățea pe atunci, prin Țara Hațegului, Alb-împărat, care îşi avea scaunul domniei prin vecini, nu mult departe de Sălaş: ai văzut cetatea de la Mălăeşti; bună-mea spunea că acolo ar fi fost tronul împărăției.

Şi avea Alb-împărat o mîndrețe de fată, frumoasă ca o cadra. Era aşa de frumoasă domnița, că i se dusese vestea peste nouă mări şi peste nouă țări, de se ofileau de dorul ei, cunoscînd-o doar din faimă, toți ficiorii împărățiilor vecine, şi ajungeau voinicii ca nişte umbre, măcar că erau ei mai înainte trupeşi ca ursul şi chipeşi ca brazii.

Bune ar fi fost toate la curte dacă, prin ținuturile împărăției, n-ar fi viețuit o dihanie cum n-o mai văzut pînă atunci nici un pămîntean. Era dihonia asta un zmeu năprasnic care numai de blestemății se ținea cîtu-i ziulica de mare. Ba şi noaptea n-avea hodină, că aşa sînt zmeii, mai mult în negură îşi fac de cap. La fiece conac al zilei şi la miez de noapte, înghițea, bala — către sfîrşitul prînzului şi apoi la terminarea cinei — şi cîte, o codană de fată. Iar în miez de noapte foamea balaurului era şi mai aprigă, de nu se

sătura nici cu două-trei fetişcane. Pustiise astfel zmeul mai toate casele gospodarilor împărăției, de nu mai avea mlădița domnească soațe cu care să-şi mai treacă de urît şi care să-i mai ajute la cele cusături de altițe şi de rîuri de pe iile cu care ieşea îmbrăcată la hore.

O pus atuncea împăratul strajă împătrită pe lîngă domniță, că înfricoşată teamă i se mai făcuse ca să nu-i piardă şi lui, balaurul, fata. Şi — pentru ca străjile sa vadă bine, iar muntele sa nu le mai stele pavăză în fața ochilor atunci cînd jivina ar fi chitit sa mai pornească de dincolo de creste — o luat împăratul paloşul, scula ceea năzdrăvană moştenită de la tătîne-su, Roş-împărat. O prins el pala cu amîndouă mîinile, o învîrtit-o aprig pe mai sus de cap şi izbind năprasnic, o retezat împăratul momîia vîrfului. De-atunce îi zice muntelui Retezatu, de cînd i-o scurtat cu sabia Alb-Împărat.

Văzînd procletul de zmeu că nu mai este de trăit prin partea noastră de moşie, o fugit în Țară. Dar nici noroc şi nici dobîndă n-o avut pe-acele meleaguri că i s-o tras acolo sfîrşitul de la Iovan-Iorgovan, atunci cînd s-o apucat bala să strice vitele oamenilor..."

De mult timp vraja legendei m-a prins cu totul în mrejele ei. Unchiaşul n-are pereche povestind, cu vocea lui domoală şi caldă, întîmplări de-ale unor veacuri care nicicînd n-au fost, şi pricini care nu s-au iscat vreodată în trecut. Şi borangicul de aur, depănat de pe mosorul fermecat al basmului, urcă şerpuind pe Peleaga, se întinde ață pe Borăscu şi — coborît în valea Cernei — povestaşul îi înnoadă firul într-o peşteră de pe la Mehadia.

* * *

A terminat de mult moş Costea! Fermecat de povestire nici că am prins de veste cînd şi cum a plecat

moşneagul de lîngă mine. Sînt iarăşi singur în livada de meri, scăldat şi acuma în lumina de argint a lunii, dar gîndurile nu-mi mai rătăcesc hoinare. S-au înfiripat toate într-o hotărire: voi scurta, cu vreo şapte zile, timpul de trei săptămîni orînduit pentru cercetarea Retezatului şi, în răgazul astfel cîştigat, voi merge pe urmele basmului însăilat pe creste şi purtat prin văi de voroava de astă-noapte a lui moş Costea.

Pînă să se crape de ziuă mai sînt numai vreo două ceasuri. Adorm acum cu uşurinţă, mulţumit de cele plănuite. Mîine deci, împreună cu tovarăşii mei de drum, voi pleca la Bucuria. Şi apoi — după ce se va sfîrşi popasul de acolo — mă voi îndrepta, pe firul de apă al Cernei şi pe cel al basmului lui Iovan-Iorgovan, către Herculane şi Mehadia.

DE LA SĂLAŞ LA BUCURA

În revărsat de zori, cu puterile înnoite de prospeţimea aerului tare de munte, sărim sprinteni din culcuşuri, deşi — unii dintre noi — am dormit iepureşte, dînd geană-n geană preţ de numai vreo două ceasuri. Cu faţa îmbujorată de apa ca gheaţa de rece a izvorului în unda căruia ne-am spălat pe ochi, ne aşezăm roată în jurul unei măsuţe cu trei picioare. În mijlocul mesei, răsturnată pe un ştergar de cînepă înnălbit în rîu, fumegă — în abur ispititor — o mămăligă ciobănească, adevărat bulgăre de aur. Pe de margini, cîtevia străchini pline ochi cu laptele muls mai acum un sfert de ceas în urmă, parcă au prins hora în jurul

pîntecoasei mămăligi.

Înfulecînd cu poftă, cinstim cum se cuvine această minunată gustare pe care ne-a oferit-o gazda şi ne strîngem apoi, în grabă, lucrurile, încărcăm tot tarhatul pe tarniţele a doi cai şi reuşim sa pornim la drum o dată cu întîiele raze de soare care străpung orizontul pe deasupra crestelor.

Lăsăm în stînga drumul de căruţă care merge spre miazăzi, către Mălăeşti. Aproape de ieşirea din Sălaşul de Sus, prindem — spre dreapta — drumul ogoarelor, fîneţelor şi lanurilor, întinderi de pămînt pe care localnicii s-au risipit la muncă o dată cu ivirea zorilor. Pe această cale se ajunge mai de-a dreptul la Nucşoara, ultimul sat de sub munte. Şleaul drumului se pierde pe alocuri, de-iabia ghicit prin peria deasă a otavei rămasă după fineţea de curînd cosită.

Pe alocuri, mireasma fînului, tăiat de coasă abia ieri-alaltăieri, ne îmbată cu mirosul ei puternic. Dacă am fi trecut pe aici cu două-trei zile în urmă, ochiul n-ar fi ştiut unde sa zăbovească mai întîi pe întinsul minunatului chilim de flori ale fîneţei încă neatinsă, pînă atunci, de oţelul coasei.

În faţă şi de-a stînga noastră se văd Mălăeştii; din vegetaţia bogată, care năpădeşte parcă satul, ţîşnesc — sfîrtecate de vreme — ruini de cetate: scaunul de pe vremuri al lui Alb-împărat.

Pătrunzînd în sat printr-una dintre uliţele lui, ajungem curînd în Nucşoara şi dăm apoi de înfurcitura de drumuri aflată înainte de Cîrciuma. Eram încă departe de furca drumurilor cînd am întîlnit, pe uliţă, primele semne de marcaj. Ele eriau — în timpul drumuirii noastre prin partea locului — de culoare roşie. În zilele care au urmat, am întîlnit o echipă de studenţi de la Politehnica din

Timişoara care, în cadrul Oficiului local de turism şi excursii, lucrau la refacerea marcajului celui vechi, schimbîndu-i şi culoarea.[1]

* * *

Drumul urcă uşor de-a lungul uliței oare se desparte, către stînga, din răscruce. În muchia dîlmei priveliştea se desfăşoară larg asupra pîrîului Nucşoarei, apa care îşi schimbă numele pe măsură ce udă alte locuri. Sus, în creierul munților — acolo unde uriaşii de piatră oblonesc zările — din tăurile cu fața de cristal a apelor lor, cufundate în ascunzişurile adîncurilor dintre stînci, pornesc deva le şuvițele de argint spumos ale Stînişoarei şi Pietrelor, Văii Rele şi Galeşului. Din nunta lor, sărbătorită în taina sihăstriei bungetuluii de brad, mai jos de casa de adăpost Pietrele, se naşte Nucşoara, care merge să-şi susure povestea vieții ei, pe urme de vechi ghețar, pînă prin locurile peste care, pline de încîntare, privirile noastre se rotesc cu nesaț peste depărtări. De aici încolo oamenii sînt ispitiți sa numească apa, în fiecare sat altfel, cu numele localității prin care rîuşorul, fără să bănuiască măsura ambițiilor omeneşti, trece în neostoita lui rostogolire spre alte meleaguri. Abia mult mai tîrziu, departe către cîmpie, Nucşoara — sau Nucşorul, cum i se mai spune — îşi pierde pentru totdeauna numele, atunci cînd undele lui se înfrățesc cu cele ale Streiului, rîu pornit şi el tot din genunile de piatră ale Retezatului.

Ne vine tare greu să renunțăm la frumoasa privelişte care ne înconjoară, dar caii cu bagajele s-au depărtat binişor de noi. Părăsim deci popasul şi pornim mai departe

[1] Marcajul actual (1967): bandă albastră pe fond alb. (n.a.)

pe şoseluţa care coboară către albia pîrîului, îi trecem apa peste podeţul de lemn pe care administraţia exploatării forestiere de sus, de la Cîlnicu, îl întreţine în bună stare.

Am ajuns aici pe partea inferioară a văii care este aşternută cu un strat gros din bolovăniş de piatră, urme ale morenelor depuse — prin partea locului — de gheţarul care, acum cîteva zeci de mii de ani, a curs pe-aici. Mărturiile care să ne vorbească despre scurgerea acestui rîu de gheaţă nu ne vor lipsi în cale nici de aici încolo. Le vom întîlni mai la tot pasul. Din loc în loc, potmolul puhoaielor a mîlit bolovanii morenelor, iar vegetaţia şi-a întins stăpînirea peste pămîntul adus de viiturile apei.

În faţa noastră, spre sud, Nucşorul curge repede devale, zbuciumîndu-se în neastîmpăr şi spumă, printre înalţi pereţi de stîncă. Este ultima chingă de piatră cu care muntele îl mai strînge, înainte de a-i lăsa cale slobodă spre cîmpia Haţegului.

Poteca noastră, aşternută printre şleaurile bolovănoase ale drumului de căruţă, urcă spre dreapta, pe clina prăvălatică a malului văii: malul stîng al apei, în comparaţie cu celălalt, este mai puţin povîrnit; în dreapta Nucşoarei, priporul stîncii este un adevărat perete. Urcăm, pe drumul de căruţă, silind din greu la deal.Ajungem apoi sus, pe mal, acolo unde — pe plai — drumul începe sa se aştearnă mai domol. Ne oprim ca să mai răsuflăm oleacă. Urcuşul n-a fost prea uşor, cu toate că o bună parte din greul poverii nu-i cu noi, ci a fost trecut în tarhatul de pe cai; în sacii noştri de spate nu am încărcat decît buclucurile mai uşoare, lucrurile care ne-ar putea fi de folos la popasurile scurte ale drumului.

Căldura zilei începe sa se înteţească, iar odihna de astă-noapte mai că n-a fost, astfel încît ne ajunge din urmă oboseala drumului greu făcut ieri, cu maşina, pînă la Sălaş. Dar, în faţa noastră, drept către miazăzi, priveliştea este

minunată şi ne dă puteri noi. Vîrful Retezaţii, în dreapta, străjuieşte semeţ culmea care se desprinde de el şi se pierde spre vecinii lui din stînga.

Drumul, însoţit de păienjenişul cărăruilor care se răzleţesc pe de lături, se aşterne — în urcuş nesimţit — printre încîntătoare livezi pline cu flori, chilimuri verzi de fînaţ înzmălţat cu puzderie de floricele, bogăţie neasemuită de culori şi forme. Ţîrîitul greierilor şi sfîrîitul neîntrerupt al lăcustelor-cosaşi cîntă neostoit bucuria vieţii, greu de înăbuşit chiar în vremurile de cumplită secetă pe oare le trăim estimp. Roiurile de fluturi zburdalnici care ţes necurmat aerul cu curcubeul luminos al aripilor lor — micuţe palete pe care natura a grămădit mii şi mii de fărîme din toate culorile lumii — întregesc paradisul prin care trecem.

Luptînd vîrtos în arşiţa de foc a soarelui, oare înzeceşte parcă greutatea sacilor pe care-i purtăm pe spate, ajungem în locurile unde drumeagul nostru îşi desparte, către stînga, un braţ care coboară în firul văii, la apă. În jos, pe această ramificaţie a drumului, la cîteva sute de paşi sub noi, se află mina de talc pe care am cercetat-o mai anţărţ, cu prilejul altor drumuiri prin partea locului. De data aceasta ne vedem de cale fără să ne mai abatem la ea, jos în vale.

Mai la fiecare pas pe care îl facem înaintînd către înălţimi, priveliştea din faţa noastră se schimbă, dezvăluind mereu altă minunată înfăţişare a muntelui. Culmile Retezatului, Stînişoarei, Pietrelor şi Văii Rele perdeluiesc zările şi dispar apoi tălăzuire pe rînd, în dreapta, pentru ca — treptat, treptat — să lase loc, în stînga, Pelegii, Păpuşii, culmii Galeşului şi spinării de stîncă desprinsă din Vîrful Mare. Ai impresia că vizionezi — proiectată pe uriaşul

ecran al cerului — o minunată privelişte panoramică largă care alunecă uşor, prin faţa ochilor, de la stînga către dreapta.

Imaginea de pe ecranul străveziu al văzduhului este acoperită pe nesimţite de apropierea codrului în verzişul des al căruia pătrundem curînd. La început, pădurea este un amestec nelămurit de fagi, mesteceni, scoruşi şi paltini; încet-încet apoi, făgetul rămîne singur stăpînitor al locurilor. Din pămînt ţîşnesc — tot mai des de la un timp încoace — şisturile cristaline, pietre-n ţăndări tari şi semeţe. Umbra deasă a frunzişului, care îmbracă bogat ramurile puternicilor fagi din codru, este o minunată pavăză împotrivia suliţelor de foc ale soarelui care, cu cît ne apropiem mai mult de amiază, îşi varsă mai de sîrg, peste noi, văpaiia. Un susur zglobiu de apă ne vesteşte apropiatul întîlniş cu pîrîul Cîlnicului, ale cărui unde le trecem curînd peste un podeţ.

În poiană — dincolo de şuvoiul Cîlnicului — un ferăstrău-gater, mînat de puterea aburului, preface în grinzi şi în scînduri brazii falnici pe care oamenii îi doboară la pămînt de pe Lolaia şi Strugari, muncelele din stînga văii Nucşoara. Două-trei cobîrne din lemn şi barăci de scînduri le servesc tăietorilor de pădure drept sălaş în zilele de odihnă şi sînt folosite ca adapost în timpul nopţii.

După scurtul popas făcut în poiana ferăstrăului, ne urmăm calea — mai departe — pe poteca largă de care se serveşte acum.şi exploatarea forestieră pentru corhănitul buştenilor. Şleaul drumului urcă pe clina muntelui, strecurîndu-se prin bungetul de fag sau săltînd peste pietroaiele scrijelate de buştenii prăvăliţi devale. Sub vîrful Strugari pe care nu-l vedem de aici, într-un luminiş, facem un popas mai îndelungat. De aci putem admira în tihnă

frumusețea cascadei Jgheabului. Sub potecă — jos, în vale — printre molizii falnici, zgomotoasă şi acoperită de spume, apa Nucşoarei se zvîrle tumultos peste steiuri, sărind treaptia de terasă glaciară a văii. Mîna şi interesele negustoreşti ale exploatatorilor de păduri au trebăluit însă şi pe aici, stricînd mîndrețea locurilor. Un jilip — jgheab folosit pentru transportul buştenilor tăiați din codru — fură apa pîrăului şi o pune la lucru. De bunăseamă că este mai folositoare o astfel de întrebuințare dată forței apei, dar nu este mai puțin adevărat că mai chipeş se înfățişa totuşi pîrăul mai înainte, atunci cînd nu i se agățase pe mal zgarda jilipului.

Ne potrivim pe umeri curelele sacilor de spate şi reîncepem urcuşul. Nu ne mai îngăduim nici un popas înainte de a ajunge în locul unde se încarcă buştenii în căruțe. Aflăm aici, în margine de drum, o masă întocmită din scînduri groase de brad cioplite din gros cu barda. Taraba stă pe picioare butucănoase de copac necioplit, înfipte în crăpăturile pietrei, iar fața îi este geluită şi lustruită de frecuşul mult al coatelor pădurarului oare, aici, înseamnă în catastife groase trunchiurile molizilor furați pădurii de negustorul mereu lacom de îmbogățire.

Drumul a fost lărgit numai pînă aici. Mai departe, pe acolo pe unde pădurea n-a fost pusă încă în exploatare, poteca sare din piatră în piatră, furişîndu-se — aci mai largă, colo mai prizărită — prin codrul falnic de molid, armată numeroasă de copaci ale căror vîrfuri sînt gigantice sulițe ce împung semețe azurul cerului şi privesc, cu dispreț parcă, fagii rămaşi cu mult departe în urmă. Fără temei drept se semețesc însă molizii căci, în sihla de deasupra poienii Clinicului, toți fagii pădurii sînt ca lumînarea de drepți. Cît despre înălțimea lor, le-o putem socoti uşor după

avîntarea cu care vîrful lor ajunge mai deopotrivă cu scăfîrlia măgurilor din vecinătatea codrului.

Într-un tîrziu, atunci cînd bungetul nu mai este atît de des, pe dîmb de munte şi spînzurat deasupra văii, drumeagul se opinteşte în ocolişuri largi şi pătrunde sus, în Poiana cu Stînci, rarişte de pădure înecată în noian de pietrărie. Parcă abia ieri ciclopii basmului lui moş Costea şi-au sfîrşit hîrjoana cu steiurile. Blocurile de stîncă sînt presărate puzderie pe aici, de par nişte uriaşe ciuperci care, după vreun îndepărtat şi năprasnic potop, au năpădit netezişul de mai înainte al locului.

Pe faţa repede a costişei malului văii, sub şurubul potecii, tovarăşii mei de drum s-au oprit ca să culeagă fragi. Eu îndemn mai departe la drum, căutînd sa mă ţin cît mai aproape de caii care ne poartă grosul bagajelor. Nu mai avem mult de mers pînă la casa Pietrele: cîteva zeci de paşi încă şi ieşim la lărgime, în locul de unde — peste valea Izvorului Stînişoarei, sub grumazul culmii — zărim cabana.

Retezatul, cu vîrful lui zburat de cormama plugului ciclopului, nu se mai vede încă de mult timp. Singură culmea care îi poartă numele străjuieşte latura din dreapta a privelişte. Spre poalele muntelui se cască în adînc valea Stînişoarei şi, imediat în sus, se profilează pe cer spinarea culmii cu aceliaşi nume. În vecini — peste valea Izvorului

Pietrele — privirea, lacomă de frumos, se opreşte pe culmea Pietrele. Curg apoi mai departe alte talazuri de piatră: culmea Valea Rea şi, ultima din stînga, culmea Galeşului. În fruntea acestui balaur de piatră — alipit de el de pare că face un singur trup ou piscul — Vîrful Mare, străjuind spinarea de munte care îi poartă numele, s-a ascuns în dosul culmii Galeşului.

Tovarăşii de drum m-au ajuns din urmă. Refacem caravana şi pornim mai departe, coborînd spre firul văii. Trecem prin fața unui adăpost de vînătoare pe care stăpînii lui n-au mai avut răgaz să-l termine, traversăm apa Stînişoarei peste o punte şi, ocolind imediat la dreapta, ajungem la cabana Pietrele.

Descărcăm tarhatul de pe cai, ne uşurăm umerii de povara sacilor de spate şi — cu prosoapele pe braț — dăm o fugă mai sus de casă, unde ne răcorim fața, umerii şi pieptul sub țîşnirea de gheață a apei izvorului prins aici în uluc de lemn. Hămesiți de foame, reuşim să uşurăm întrucîtva povara sacilor de spate, atacînd cu mare pofta proviziile de alimente pe care le conțin. Între noi fie vorba însă, uşurarea acestei poveri a provocat-o nu atît foamea noastră de lup cît, mai ales, redistribuirea bagajelor — operație făcută după masă — în defavoarea cailor.

* * *

Călătorului îi stă bine cu drumul, astfel că — după popasul pentru prînz, timp în care ne-am mai ostoit oleacă şi truda trupului — pornim mai departe, spre Bucura.

Plecați de la casă, traversăm pîrăul din fața cabanei, peste punte, lăsăm — la stînga — poteca pe care am venit de la Nucşoara şi urcăm pe colnicul din față. Pe spinarea de piatră poteca se spintecă în două: unul dintre brațele cărării, cel din față, duce la Galeşul. Ca să ajungem la Bucura, din

furca de poteci trebuie s-o luăm la dreapta. Urmînd această cale, ținem stînga apei, de-a coasta văii Pietrele. La început, plaiul se furişează printre ciritei de brad, silind mereu la deal. Mai apoi, ajunsă sus, cărarea se întinde — aproape fără urcuşuri — peste ghebul unui prislop al culmii Stînişoarei.

Prin aceste locuri, înainte de anul 1935, se afla prima cabană Pietrele. Ea fusese amenajată într-un fost adăpost de vînătoare. În noiembrie 1935, casa de adăpost a fost mistuită de pîrjolul unui incendiu şi astăzi nu se mai vede nici un semn că ea ar fi fost cîndva prin.aceste locuri. Cabana a fost apoi reconstruită — mai jos. În vale — pe apa Stînişoarei; i s-a păstrat vechiul nume — cabana Pietrele — deşi locul unde ea este aşezată acum ar îi cerut s-o cheme altfel.

De aici înainte, urmele vechiului ghețar care a curs prin vale devin foarte lămurite: neastîmpărul de bolovani — morenele rămase locului după topirea imensului sloi de gheață — îl vom întîlni mereu, la fiecare pas, de-a lungul restului drumului nostru de astăzi.

Trecută peste ghebul piciorului de mume, poteca coboară în ponei, devale, furişîndu-se prin fața întocmirilor ruinate şi putrezite de vreme ale unei stîne, acum părăsită de ciobani, înfruntăm apoi suişul prin pădurea însorită, lăsînd la dreapta stîna ale cărei leauri au dispărut aproape cu totul, prăpădite fiind de vreme şi mai ales de oameni.

La ieşirea din brădet aflăm — pe stînga cărării — un adăpost micuț, dres mereu sau refăcut din vreme în vreme de către ciobani. Adăpostul, una dintre cele mai rudimentare întocmiri ciobăneşti de acest fel, este alcătuit dintr-un acoperiş de şindrilă bătută pe leaturi de brad. Acoperişul este sprijinit pe patru pari cu crăcăna, înfipți în

pămînt. Vîntul şuieră pe sub acoperiş, iar ploaia — dacă nu-i şfichiuită de vînt şi cade liniştit de sus — nu-ți face prea multe necazuri cînd te-ai aciuat sub perdeaua de şindrilă. Dar şi atunci cînd — mînați de vîntul puternic — stropii de apă zboară pieziş pe fața stîncii, dacă te-ai adăpostit aici, tot scapi măcar cu o jumătate din vxesminte neînmuiate de duşul des şi repede al ploii.

Prin poiana din fața adăpostului, tivită pe de margini cu jnepenişuri, cărăruia urcă pe poalele cuhnii Stînişoarei. Mai departe, trecînd peste şuvoiul apei, o vedem îndreptîndu-se apoi către muchia culmii Pietrele. Prin locurile unde sîntem acum, ici şi colo cîte un zîmbru (Pinus cembra) — prețioasă şi rară relictă glaciară — îşi roteşte mîndru umbrela înrămurată a crengilor din vîrful tulpinei. Acțiunea mecanică a ghețarilor se arată pe deplin lămurit pe aici; clada groasă a bolovănişului — rupt din coasta muntelui şi clocotit devale, pretutindeni — ne vorbeşte mai convingător decît orice tratat de geologie despre ceea ce s-a petrecut aici, cu multe zeci de mii de ani în urmă. Se văd, destul de limpede, două brîie ale unor astfel de clădării de pietroaie; geologii spun că, în trecutul îndepărtat, ghețarii au stăpînit peste aceste locuri, acoperindu-le cu platoşa lor groasă în cel puțin două rînduri.

Mergem prin haosul de bolovani, ținînd mereu firul cărării care se alătură pieziş de pînza de apă a pîrăului. Sărind din piatră în piatră, trecem peste albia şuvoiului şi ajungem astfel pe clinul drept al văii. Pînă la tăul Pietrele vom merge numai pe dreapta apei, dar nu chiar pe firul ei. Caii nu merg cu noi fiindcă potopul de bolovăniş, cu care ne vom lupta mai încolo, nu le îngăduie să treacă printre pietroaie fără pagubă pentru picioarele lor. S-au răzlețit de noi pe cînd încă nu trecusem apa şi urcă acum de-a coasta

— spre dreapta — pe povîrnişul culmii Stînişoara.

În miezul năvalnic de pietrărie răspîndită din belşug peste tot locul, un stei enorm, Bordul Tomii — un bolovan cît casa de mare — stă prăvălit într-o rînă, numai pe jumătate împlîntat în pămînt, astfel încît formează un minunat adăpost natural. Ciobanii i-au închis latura dinspre miazănoapte cu un zid clădit din pietroaie. În acest chip s-a căpătat un loc larg, adăpostit de vînturi şi ferit de ploi, spaţiu cuprinzător în care — alături de ciobani — se pot cuibări uşor cinci, şase drumeţi aciuaţi aci pe vreme ploioasă său poposiţi sub stei atunci cînd noaptea i-a prins departe de cabană.

Şi dincolo de Bordul Tomii trecem mereu tot printre pietroaiele în jurul cărora brusturul, crescut în voie, acoperă viclean golurile dintre bolovani, întinzîndu-ne curse în care piciorul, la un mers neatent, poate scăpa cu uşurinţă. Cu toate că nu îndemnăm la drum cu prea mare grabă, sîntem totuşi siliţi sa poposim oleacă, pentru ca şi caravana de cai sa ne poată ajunge din urmă. Cu toţii, oameni şi cai, pornim apoi mai departe şi ajungem în zănoaga de sus a văii Izvorul Pietrele, căldarea cu pereţii lustruiţi de trecerea rîului de gheaţă, ale cărei terase cu înalte trepte de piatră sînt uşor de deosebit în încreţiturile stîncii. Verdele

întunecat al lăstărişului de smirdar pune acum pete mari de umbră peste oglinda de oțel a stîncii. În alți ani, atunci cînd am mai trecut pe aici — o dată către sfîrşitul lui iunie şi altă dată în primele zile ale lunii lui cuptor — nesfîrşitele covoare roşii ale florilor de ruja-muntelui înflăcărau clinurile văii, de parcă piatra era aşternută cu jeratic.

Ne abatem puțin din cale, către dreapta, ca să putem trece pe lîngă tăul Pietrele, primul lac alpin din Retezat pe care îl întîlnim în ruta de-a lungul căreia pătrundem acum în masiv. De formă neregulată, tăul Pietrele are — către mal — o insuliță acoperită cu tufişuri de jnepeni; pietroaiele țărmului lui sînt înroşite de substanțele minerale pe care le conține apa, astfel încît tăul pare că este încins cu un brîu roşu. Apa lacului este rece ca gheața şi are o limpezime de cristal.

Poposiți pe mal, cotrobăim prin sacii de spate ca să-i mai uşurăm de povară şi, după ce am terminat gustarea, pornim mai departe.

Cărăruia noastră, drumeag priporos care suie grăpiş pe greabănul Custurii Bucurei, se prelinge mereu printre pietroaie şi steiuri ascuțite. Treptele săpate sus în grumazul stîncii ne sînt de mare ajutor pentru urcuş. Caii se descurcă însă foarte greu pe aici. Unul dintre ei, Roibu, sare ca un țap peste zăgazul de piatră; celălalt cal al caravanei, Puiu, stă un timp pe gînduri şi începe apoi sa sforăie, îndemnat convingător de sfichiul unei nuieluşe de alun, se hotărăşte să-şi imite fîrtatul, care — dincolo de treptele din josul tarniței — paste acum, nepăsător la cele ce se întîmplă în urmă. Încercarea vitejească a lui Puiu se termină însă lamentabil: cade în genunchi şi, în căzătură, rupe chinga de la sa. Vrînd-nevrînd îl uşurăm de povara pe care i-o urcăm noi pe scară, după care treabă saltă apoi şi el, uşor, peste

trepte, şi necheazâ voios cînd îl regăseşte pe Roibu.

Îl înşăuăm iarăşi pe Puiu, cîrpindu-i cum putem chinga ruptă, încărcăm din nou tarhatul pe tarnițe şi pornim mai departe. Sîntem lac de apă. Urcăm cu anevoință namila de munte, prigoniți de grindina sulițelor de foc ale soarelui, înfruntăm năduful silnic înălțat din piatra încinsă de căldură şi jinduim aprig după o boare de vînt sau după umbra de copac. În suiş aspru ajungem pe buza custurii, în Curmătura Bucurei.

Răsuflăm uşurați fiindcă, cel puțin pentru astăzi, am isprăvit cu urcuşurile care îți aduc sufletul la gură atunci cînd eşti prea împovărat cu bagaje, iar prăpădului căldurii nu-i stă în cale nici pavăza norilor şi nici umbra pădurii. Din jos, de peste muche, vîntul adie uşor purtînd spre noi o undă de răcoare. Zarea nu maf are în față opreliştea zidurilor de granit prea apropiate de tine şi privirea se poate avînta nestingherită peste munții tălăzuiți în depărtare, către miazăzi, parte a muntelui înspre care priveliştea este una dintre cele mai frumoase pe care le poate cuprinde ochiul.

Aproape întreaga parte de sus a masivului poate îi învăluită cu o singură ochire: vîrfuri semețe şi culmi puternice, custuri ferăstruite şi spinări de stîncă lin ondulate, văgăuni adînci pline 'de farmecul jocului dintre urnfara întunecată a genunii de piatră şi sclipirea de argint cenuşiu a streiurilor scăldate în lumina orbitoare a soarelui, ochiuri de apă albăstruie încremenite în fundul găvanelor de piatră şi pete mici de zăpadă ascunse încă în umbra țancurilor, atîtea şi atîtea comori de frumos se perindă prin fața ochilor, încît basmul acesta al naturii este mai plin de vrajă decît cel mai minunat basm pe care, în cele o mie şi una de nopți, l-ar îi putut povesti vreodată Şeherezada. Şi,

în mijlocul acestui rai al pămîntului nostru, tăul Bucura stăpîneşte maiestos.înconjururile.

„... întocmirea din sănuni de piatră a unei messe..."

Înapoi, peste drumul pe care am venit pînă aici, privirea aleargă nestingherită pînă, hăt-departe, în cîmpia Haţegului scăldată acum în pulberea de aur a asfinţitului. Străbătînd prin strălucirea luminoasă a depărtărilor, ne ajung din urmă şoapte şi frînturi din basmul Iorgovanului cu care moş Costea ne-a norocit astă-noapte, în feeria de argint a lunii. În juru-ne, minunata floare a ghinţurii — clopoţel albastru, sfios plecat în jos — îşi trăieşte ultimele clipe ale vieţii începută prin iunie, după topirea omătului gros căzut în timpul iernii.

Ne desprindem cu greu de aici. Pe cărări de oi, o adevărată salbă de poteci, coborîm în mers tihnit "către tăul Bucura” unde ajungem curînd cu toţii: oamenii, caii şi tot tarhatul.

Vom sta aici vreo zece zile, astfel încît începem degrabă gospodărirea, întinderea corturilor şi adunatul

cetinei pentru aşternuturi, o vatră pentru bucătărie şi căratul jneapănului ce ne vă servi drept lemn de foc, întocmirea din sănuni de piatră a unei mese pe care vom prînzi şi cina, iată atîtea şi atîtea treburi de făcut şi lucruri de adunat, toate neapărat necesare unui mas mai îndelungat pe malul lacului. Cînd am terminat cu totul aceste treburi, se înnoptase bine. Ne-am culcat tîrziu, după cină, atunci cînd noaptea se apropia de cumpăna ei.

DE LA BUCURA PE DRĂGŞANU

S-a sfîrşit aseară şederea pe malul Bucurei, popas de vis ce-a dăinuit aproape două săptămîni. Astăzi luăm calea către Herculane, trecînd întîi peste Drăgşanu şi mergînd apoi de-a lungul Cernei. Grija plecării m-a făcut să-mi curm somnul atunci cînd geana firavă a zorilor nu pătrunsese încă în sihăstria muntelui.

Stau singur, afară din cort, adăstînd trezirea din vis a tovarăşilor de drum şi, plin de încîntare, ascult murmurul neîntrerupt al izvoarelor care coboară de pe Peleaga, purtîndu-şi jucăuşe — în Bucura — şuvoiul lor de unde. Unele dintre ele pot fi văzute uşor cum saltă zglobiu prin viroage; pe celelalte abia le ghiceşti — după susur — cum se furişează pe sub pietre.

O dată cu murmurul de ape, de peste Curmătura Bucurei şi dinspre Sălaş, vine un zvon de înşir-te-mărgărite:

„...Şi, văzînd procletul de zmeu că nu mai este de trăit prin partea noastră de moşie, o fugit în Ţară.

Dar noroc n-o avut nici pe acolo, căci i s-o tras sfîrşitul de la Iovan-lorgovan, atunci cînd s-o apucat bala să strice vitele oamenilor.

În calea lui spre Țară, şi-o făcut bidihania culcuş pe Peleaga, unde o înghițit hulpav turma sărăcuța de capre a unui nevoiaş de romîn. Proptit apoi avan în coadă, şi-o făcut balaurul vînt pînă în Soarbele, bîntuind totul în calea lui. Acolo, pe Soarbele, a sorbit şarpele o cireadă de vite, cu bouarii ei cu tot

Şi atunci, Iovan-lorgovan — voinicul novăcean — aflînd de jalea oamenilor, o purces de sîrg ca să-l răpună cu totul..”

* * *

La Bucura, pe hartă, se stabileşte itinerariul pentru Valea Cernei

Vraja renăscută a basmului şi a visării se rupe deodată în zarva pe care au început s-o facă tovarăşii mei de hoinăreli turistice. Cu toții, abia treziți din somn, au şi pornit la trebăluiala întocmirii poverilor pentru drum. Cît te-ai şterge la ochi, corturile au fost desfăcute din sfori, şi — strînse sul — sînt îmbăierate apoi peste sacii de spate în care fusese ințesat mai înainte tot restul tarhatului.

Acum cînd — pentru transportul zestrei noastre de

drum — nu mai avem ajutorul cailor, sacii aceştia au devenit îngrijorător de grei. Vom vedea mai încolo cum o sa ne descurcăm cu ei! Deocamdată înfulecăm în grabă mîncarea pusă deoparte încă de cu seară şi, o dată cu întîiele raze de soare care mîngîie vîrful Judelui, plecăm la drum. Trecem peste firul de apă prin care se face scurgerea tăului Bucura şi — o bucată scurtă din drum — o ținem către soare-răsare, urcînd agale suişul domol care ne poartă paşii pe un podiş, plai mai fără înclinişuri.

De aici încolo coborîşul este neîntrerupt. Pragurile de piatră scobite, dincolo de veacuri, de către rîurile de gheață care au curs peste aceste locuri — ne sînt o serioasă piedică în calea unui mers alene, aşa că sacii cu povară ne cad mereu în ceafă. Pătrundem curînd într-un jnepeniş prin desişul ramurilor căruia drumeagul se alege în destulă lărgime. În dreapta noastră, înfipt bine pe gorganul de piatră care ne priveşte semeț din înălțimea celor 1944 de metri ai săi, un zîmbru singuratic domină mîndru jepii de jos care — nu pentru mult timp — ne lasă cale cu totul slobodă, ferindu-se deodată în lături.

Rariştea din jnepeniş se curmă însă repede şi încîlcitura jipului tîrîtor împînzeşte iarăşi păşunea, cotropind cu îndîrjire orice petic de pămînt. Zbucnind cu semeție — pe ici-colo, din jnepeniş — zimbrii apar mai numeroşi pe aici. Sfîrtecați din plin de vînturi şi cu podoaba ramurilor sărăcite de cîinoşenia viforului, nu se dau bătuți cu una cu două şi nu-şi părăsesc cu uşurință înălțimile ce le sînt atît de dragi. Canonesc din greu cu vitregia muntelui înalt şi pietros, îşi sucesc fantastic crengile pe după răbufnirile viforoase de crivăț, se întăresc cu noduri groase pe ramuri, dar rămîn înfipți pentru totdeauna între crăpăturile stîncii. Pămătuful de cetini —

mănunchiuri de cîte cinci firişoare, ca nişte andrele, adunate laolaltă pe un mugur — încîntă din plin privirea. Biruitor în sfada lui cu muntele şi învingînd clima, zdrențuit de nevoi ca un drapel glorios sfîrtecat în lupte, zîmbrul cade însă — fără putință de salvare — mistuit de pîrjolul focului pus de ciobani ca să facă răriş pentru păşune în rămurişul des al jnepenişului. O dată cu dispariția jipului, nefolositor pentru economia păşunatului, se prăpădeşte însă pentru vecie şi zîmbrul, podoaba — atît de rară acum — a Carpaților.

Pe nesimțite am ajuns lîngă şuvoiul bogat de apă al Bucurei pe care îl trecem, de pe un mal pe altul, din stînga pe dreapta văii.

Întovărăşiți mereu de bogăția pădurii de tufe dese a jnepenilor, cu ramul lor arcuit suplu în chipul unui braț elegant de candelabru, coborîm către branıştea de conifere care de aici — despărțită printr-o poiană însorită de fîrtatul ei tîrîtor — pune singură stăpînire pe întinsul locurilor. Fuga privirii, către creste şi dincolo de culmi, ne este stăvilită acum de leasă pădurii de molid şi numai arareori cîte un ochi de lumină — crudă şi pătrunzătoare — ne mai aminteşte că în fața soarelui nu se află nici măcar un clăbuc de nor.

Zvonul murmurului de ape ne ajunge, mereu mai lămurit, la ureche, şi — deodată, în marginea brădi-şului — larma valurilor ne dă de veste că Bucura nunteşte cu undele izvorului Pelegii şi că un rîu se naşte sub ochii noştri. Sîntem aici la obîrşia Lăpuşnicului Marei la Scorțar. Locul este botezat astfel fiindcă aici ciobanii îşi găsesc un bun adăpost contra vremii rele sub perdeaua unui acoperiş alcătuit din scoarță de copac întinsă deasupra leaturilor de lemn, sprijinite pe patru furci groase de fag înfipte bine în

pămînt. Cîteodată, în spațiul dintre furci, se clădeşte şi un zid din lespezi pentru ca vîntul sa nu mai zburde chiar aşa de nestingherit pe sub scorțar.

Ca să putem trece apa — care din unirea celor două şuvoaie a crescut mult — trebuie să ne descălțăm bocancii deşi, chipurile, trecem apa prin vad.

„...în mijlocul acestui rai pămîntesc, tăul Bucura stăpîneşte maiestos înconjururile..."

Pentru a ne continua drumul mai departe, ne îndreptăm uşor către stînga ca să prindem hățaşul care; de la Bucura, coboară pe malul ei stîng (noi am venit, de data aceasta, pe poteca din dreapta văii). Trebuie să fim cu multă grijă pe aici fiindcă — dedați cu drumurile care coboară şi care, atunci cînd ai multă povară pe umeri, sînt mai îmbietoare — uşor ne dă inima brînci s-o luăm înspre dreapta, adică într-acolo încotro cărăruia ne ispiteşte sa ne lăsăm uşor devale şi sa mergem, o dată cu ea şi cu freamătul de ape, ca să însoțim Lăpuşnicul Mare în călătoria lui către Lunca Berhina. Dacă am porni mai departe, îndreptîndu-ne paşii drept în față, am bîjbîi de-a surdă prin pădurea nebrăcuită de secure. Suişul cel bun, cel care face către stînga, este puțin cam nelămurit la început şi el se face cu destulă anevoință pînă ce brodim drumul adevărat care se strecoară prin rarıştea de molizi. Poteca se înşurubează — aci mai larg pe clina împădurită, dincolo în urcuş mai îndrăcit printre copaci —-şi, nevoind din greu pe ea sub apăsarea poverilor din spate, ajungem la cobîrna de piatră a stînii din Păpuşa. Bordeiul pentru bouari, clădit în afest loc, este o întocmire cu ziduri de

țăndări din piatră şi cu acoperişul de scoarță de molid întinsă pe cioplitură de brad. Înconjurul strîmt dintre ocolul pereților este ținut foarte curat şi fiecare locşor îşi are rostul lui bine chibzuit pentru viața pe care — în două-trei luni de vară — şi-o petrec aici bouarii. Lîngă stînă, un frumos exemplar de Pinus cembra îşi roteşte semeț umbrela lui de ramuri, glorios stindard zdrențuit în lupta lui cu vremuielile năprasnice ale multelor ierni care i-au trecut peste creştet.

Peste vale, dincolo de apa Lăpuşnicului Mare, pe clinele dinspre noi ale Slăveiului, pădurea este un ocean de Clăbuci de fum şi arde cu flăcări uriaşe, din firul apei şi pînă pe înaltele spinări ale muntelui. Focul ațîțat de ciobani în vreascurile jnepenişului — acum ca şi altădată, ca să lărgească mai mult locurile bune pentru păşunatul vitelor — a găsit în seceta cumplită de estimp un prețios aliat şi pîrjolul văpăii de foc s-a întins fără sa mai afle stavilă în calea lui. Arde codrul, de jur împrejur, pe tot întinsul Retezatului şi dincolo de el — în nemărginirea Carpaților — în Parîng, pe valea Cernei, la Sibiu şi peste tot pe unde pădurile acoperă piatra stînele a povîrnişului munților. Zările sînt îumărite cu bujnegai gros, iar lărgimea priveliştilor s-a înnegurat cu totul în pîclă, încît nu ştii ce se mai află dincolo de flăcăraia iadului de jar şi fum: munte sau infern? Şi, mai cu osebire, nu poți ghici ce se află dincolo de frunțile senine ale unora dintre ciobanii care privesc nepăsători la dezastrul dezlănțuit, la furtuna de foc care răsluieşte nemilos pădurile, imensa bogăție de totdeauna a patriei noastre. Pare că un demon crud îți sfredeleşte cu sălbăticie un pumnal ascuțit în inimă atunci cînd vezi cum molizii uriaşi — care îşi numără anii vieții lor cu veacurile — se prăvălesc şuierînd sinistru, îngenuncheați neputincioşi de străşnicia vîlvătăii.

Cu sufletul cernit de durere pornim mai departe. Cărarea — şi o dată cu ea şi noi — sileşte din greu peste înclinişul muntelui, în sus şi către stînga cum pleci de la bordeiul stînii din Păpuşa. Sarcina din spate ne pare acum neasemuit de grea, iar soarele a început să-şi arate din plin puterea şi ne încătuşează, mereu mai aprig, în neîndurarea zădufului de foc al cumplitei lui arşițe. Jnepenii printre care poteca biruie greu suişul nu ne sînt de vreun folos: ramurile dau jipului umbră numai pentru rădăcinile lui, nu şi pentru drumeții care străbat aceste locuri.

După destulă trudă ieşim la liman, în şaua Plaiului Mic, trecem pe lîngă cele două tăulețe, lacovişti de creastă mîlite aproape cu totul, şi facem un scurt popas alături cu pietroiul mic, răsărit puțin din iarbă şi vrîstat cu roşu, însemnarea unui vechi marcaj care duce pe valea Butei la Cîmpu-lui-Neag[2].

În acest loc ne înturnăm, din calea dreaptă, cu peste un sfert de cerc şi ne îndreptăm, spre sud-vest, pe spinarea Drăgşanului. Urcăm alene printre zidurile pădurii scunde a jnepenilor care, de o parte şi de alta a drumului, îşi înalță spre lumină crengile lor, groase mai cît piciorul, ramuri puternice arcuite elegant în avîntul lor spre cer. Pare că vezi aievea trupul monstruos şi scîrnav al balaurului înghesuit în leasă crîngului de jnepeni, îl vezi cum se îndeasă vîrtos în pădurea de crengi fîrîtoare ca să-şi facă drum, lăsînd astfel în urmă-i o cale largă şi întinsă oblong pe spinarea Drăgşanului, culoar de verdeață întunecată prin care drumeagul şerpuieşte fără răgaz.

---

[2] Însemnarea actuală a marcajului (anul 1957): cruce roşie pe fond alb. (n.a.).

Venind pieziş din urmă şi dinspre stînga noastră, un

hăţaş se alătură potecii largi pe care mergem. Cărăruia lăturaşă trece, din valea Butei, peste munte. De la înfurcitura de poteci — în urcuş pe care abia l-am fi simţit dacă sacii de spate n-ar fi prea îndesaţi cu de toate — tot între pereţi scunzi de jneapăn, mergem mereu înainte, ţinînd nesmintit poteca de sub linia de coamă a muntelui. În poiana de dincolo de jnepeni ne aflăm în locul unde poteca ajunge la cea mai mare înălţime pe ghebul lunguieţ al spinării Drăgşanului[3]. În faţă şi pieziş la stînga, coama muntelui este presărată cu gorgane de piatră clădă-rită. Între ele se află şi cotele cu altitudine de 2076 şi 2018 m, cucuiele cele mai înălţate ale culmii Drăgşanului.

Prin zăpuşeala grea şi înecaţi de-a binelea în viitoarea de iad pe care, cu nemilostivire, soarele — ajuns la amiază — o varsă peste noi, apăsaţi greu de încărcăturile sacilor de spate şi năclăiţi în sudoarea amestecată cu cenuşa pîrjolului de peste vale, mărşăluim — ca şi buimaci — înainte. Priveliştea ne este zăgăzuită de pîcla deasă a fumului şi cărarea coboară într-un ponor rîios, vîlcel prizărit de-a lungul căruia apa a spălat tot mîlul dintre pietrele malurilor. Din firul vîlcelului[27], cătrăniţi de zăpuşeală, urcăm printre ultimele pîlcuri de jnepeni. Poteca se destramă apoi în zeci şi zeci de cărărui ţesute încîlcit prin iarba uscată, aspră şi scurtă a plaiului pleşuv de pădure şi lipsit acum de verdeaţă.

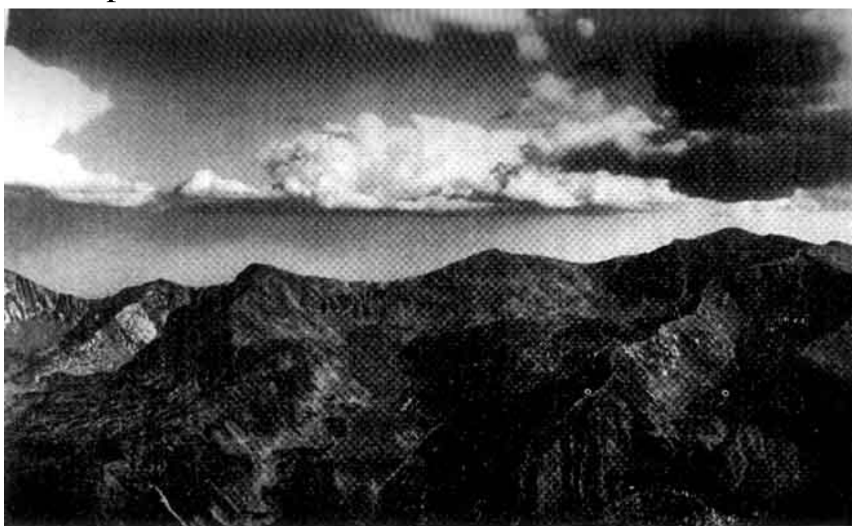
Un fir al salbei de poteci se răzleţeşte pieziş la dreapta şi se pierde, cînd ajunge în vale, la stîna din Drăgşanul.

Mereu pe sub culme şi înotînd, sleiţi de puteri, prin

---

[3] Însemnarea actuală a marcajului (anul 1957); triunghi albastru pe fond alb. (n.a.).

năbuşeala cruntă a aerului încins de arsiță şi năpădit de fumul acru al pădurii arse, izbutim cu greu sa ne mai tîrşim picioarele. Soarele s-a oprit, neclintit parcă, pe bolta cerului şi varsă sodom de fierbințeală peste noi. Cărarea se întinde ca şi nesfîrşită pe plaiul ars de soare şi se pierde departe, în talazurile de boare ale aerului supraîncălzit. Acolo unde palele de fum sînt mai rare său lipsesc cu totul, zarea este perdea de apă străvezie care unduieşte înşelător spre cer. Povara din spate a ajuns de nesuferit şi noi sîntem lac de apă.

Creasta Gruniului

Pielea corpului ustură ascuțit sub cnutul de foc al vipiei soarelui şi se încrîncenă dureros în sărătura sudorii care izvorăşte nesecată prin porii deschişi.

Apatici şi lipsiți de vlagă, ne lăsăm devale pe o costişă uşor înclinată. Deodată ni se înzecesc puterile cînd, sub coastă, zărim un ochi micuț de apă. Ne avîntăm zoriți spre el şi — aruncînd sacii de pe umeri — ne potolim grăbiți setea care ne-a chinuit atît de nemilos pînă aici. Izvorul acesta, nu prea adînc, este un bulbuc a cărui

întindere nu depăşeşte pe aceea a unei piei de vită cornută mare. Apa izvorului urcă din găvanul, cu fundul neted, scobit în coasta muntelui. Băşici mari de aer se sparg sus, pe luciul de oglindă al apei, şi un fir de pîrău — destul de bogat în unde încă de la obîrşie — îşi începe calea în lume gungurind încetişor. Drumul lui de lină coborîre, pe care îl începe ca un copil nevîrstnic încă, ajutat apoi de alte izvoare, îşi vă arăta mai jos adevărata lui înfăţişare de tînăr zvăpăiat.

Îndestulați de apa proaspătă a bulboanei în undele căreia ne-am astîmpărat setea şi ne-am răcorit trupul şi fața, curățindu-ne de sudoarea năclăită în funingine, pornim înviorați — în mers spornic, devale — şi poposim în valea Drăgşanului, pe locurile unde se îngemănează cele trei vîlcele: vîlcelul Drăgşanului, cel al Albelor şi viroguța prin care se prefiră şăgalnic voroava de unde a izvorului bulboanei întîlnite, mai sus, în calea noastră.

La locul nostru de popas, veniți de sub coama Drăgşanului — de la bordeiul stînii — au coborît doi ciobani de la sterpe care, rezemați în groase bîzdoace din lemn de corn, ne privesc cu nepăsare prefăcută. Din vorbă-n vorbă aflăm că — de o săptămînă încoace — au cu ei, în zestrea stînii, şi doi cai. Ne înseninăm la față; unii dintre noi manifestă chiar o exuberantă bucurie la gîndul că ne vom putea continua drumul închiriind, pentru transportul bagajelor, cei doi cai ai stînii. Irosim însă de-a surda un timp prețios în tratative infructuoase cu ciobanii pe care — în fel şi chip — ne muncim, fără succes, să-i hotărîm a ne însoți cu caii lor măcar o parte nu prea lungă din drumul pe

care îl mai avem de făcut. Nu este chip sa le răzbim însă îndărătnicia cu care spun „nu" la oricare dintre propunerile noastre. Nici prețul bun pe care li-1 făgăduim şi nici tutunul împărțit cu dărnicie, nimic nu-i scoate pe ciobani din ale lor. Mai ales unul dintre ei ni se pare de-a dreptul neghiob în repetarea acelui „ba, că nu se poate", refuz dîrz pe care — cu neîndurare şi fără alte lămuriri — ni-l repede la toate stăruințele şi rugămințile noastre. De la celălalt ortac — şi el vorbeşte tot aşa de puțin şi de în silă, încît parcă-i scoți cuvîntul din gură cu cleştele — aflam însă pricina îndărătniciei lor: dacă unul dintre ei ar merge cu noi, celălalt ar trebui să îngrijească singur de oi. Cînd ne arătăm, nedumerirea că sînt numai ei doi pe lîngă atîtea oi, ne spune că mai au ei încă trei tovarăşi, dar că aceştia sînt sus — în bordeiul stînii — scuturați de friguri şi arşi de fierbințeală, victime ale unei gripe culeasă cine ştie de pe unde.

În această situație ne resemnăm sa curmăm stăruința de a obține caii. Unul dintre cei doi medici care fac parte din grupul nostru urcă la bordei ca să-i doftoricească pe cei bolnavi, iar noi ne dăm bătuți pentru ziua de astăzi. S-a făcut tîrziu şi-i mult mai aproape seara decît amiaza. Oasele ne sînt muiate de străşnicia poverii sacilor şi puterile ne sînt sleite din cauza arşiței. Conăcim deci pentru a petrece noaptea aici, întindem cele două corturi cu care am pornit la drum şi ne dichisim culcuşul scoțînd cele de nevoie din sacii bucşiți cu de toate.

O dată sfîrşită migala cu care a trebuit să ne întocmim adăpostul şi scuteala pentru popasul de o noapte pe care-l facem aici, după masa de seară ne omorîm timpul pînă la culcare urmărind, cu inima strînsă, flăcăraia şerpilor de foc care şuieră sinistru, peste vale, pe crestele Albelor.

Pînă tîrziu în noapte — mult timp după asfinţitul soarelui, abia atunci cînd ne-am aciuat sub corturi — am rătăcit cu privirea de la un ochi al iadului de foc la altul. Fumegă munţii mai peste tot în jur şi vedem aievea balaurul lui Iovan-Iorgovan, înviat din negura vremurilor şi cu capetele lui înmiite, cum înlănţuie în îăr'delegi cununa de verdeaţă a Carpaţilor celor mîndri. Făclia ochilor roşii ai jarului luminos de jneapăn străluceşte în bezna nopţii şi cogeamite gadina izbeşte — spre noi — limbi cleioase de foc, opintindu-se lacomă să ne soarbă şi pe noi ca pe bouarii de pe Soarbele altor timpuri. În nemărginirea nopţii tîrzii, cu încrîncenări dureroase ale trupului şi chinuiţi de gînduri, am tresărit adesea — atunci cînd trosnetul crengilor mistuite de prăpăd ajungea mai lămurit la urechile noastre — trezindu-ne mereu din somn. Tivul orizontului, care altă dată despărţea crestele de întunecimea văzduhului, este acum inundat în lumina înaltă şi puternică, reflectată de uriaşul incendiu care a aprins codrii.

DE PE DRĂGŞANU LA IZVOARELE CERNEI

Treziţi din somn în lumina îndoielnică a zorilor, ne pregătim ceaiul şi gustarea de dimineaţă, Strîngem corturile şi — fără cai, dar cu tot calabalîcul pe spate — părăsim apoi valea Drăgşanului şi pornim rara-rara, în suiş lung, pe vîlcelul Albelor.

Din Nucşoara şi pînă aici ne-am purtat paşii numai peste munţii făuriţi din piatra tare a şisturilor cristaline. Chiar din firul viroagei Drăgşanului însă, chipul steiului se schimbă. Locul pietrei ţăndărite îl ia bolovanul văros, rocă lustruită şi rotunjită bine de ape. Stînca este scobită şi

dăltuită în fel şi chip. Culoarea ei bate mai mult în alb; sus pe țancuri steluțele de argint ale flocoşelelor se ivesc sfioase la subțioara pietrei.

Suim din greu luptînd cu priporul vîlcelului şi privim mîhniți în jur. Jnepenişul de pe maluri a fost cîndva. Acum, în locul eleganței de candelabru a ramurilor de jneapăn, au rămas numai schelete negre de lemn pîrjolit ca nişte şerpi uscați şi arşi de para focului, nenumărați balauri care au încremenit în chinuita lor zvîrcolire către înalt, nu senin al izbucnirii la viață şi lumină, ci chin al iadului de foc din zilele care au trecut şi al pirjolului infernal de astă-noapte. Ne vine greu să credem că va mai creşte vreodată, pe aici, simidă de verziş şi tare ne este teamă că locurile acestea vor sta sluțite aşa de-a pururi. Mirosul iute şi acru al fumului ne înțeapă nările, iar bocancii ni se prăfuiesc în cenuşă şi se înnegresc de cărbune. Balaurul lui Iovan-Iorgovan s-a reîntors din bezna trecutului şi, reîntrupat în şarpe de pară, a făcut prăpăd şi a adus numai jale în trecerea lui pe vechiu-i drum.

Otihnind din greu sub apăsarea sacilor de spate ajungem sus, în buza crestei, către obîrşia vîlcelului. De aici încolo, cărarea se suceşte puțin la dreapta, pe plai, prin jnepenişul încă verde: vîntul a abătut flăcăraia pe de lături de locurile prin care trecem acum. Ajungem pe tăpşanul Albelor, acolo unde calcarul țîşneşte din iarbă în chip de steiuri înalte, stînci care — prin izolarea lor — par aproape cît munții de mari. Drumeagul nostru înconjoară, pe la stînga, capătul unui vîlcel şi ajunge sub Stănuleții Mici, la dreapta lor. În stînga, peretele Stănuleților (la Piatra-lui-Iorgovan) este sfîrtecat în două de o tăietură nu prea largă, dar care merge de sus şi pînă-n poale — spintecătură impresionantă, croită între ziduri de piatră înalte de peste

patruzeci de metri, închizi ochii şi fantezia închipuirii vede aidoma cum, cu zgomot de tunet înfricoşător, pala care taie ca gîndul — paloşul meşterit de iscusitul faur din Novaci şi mînuit de braţul vînjos al lui Iovan-Iorgovan — despică stînca, din creştet şi pînă în afundul ei.

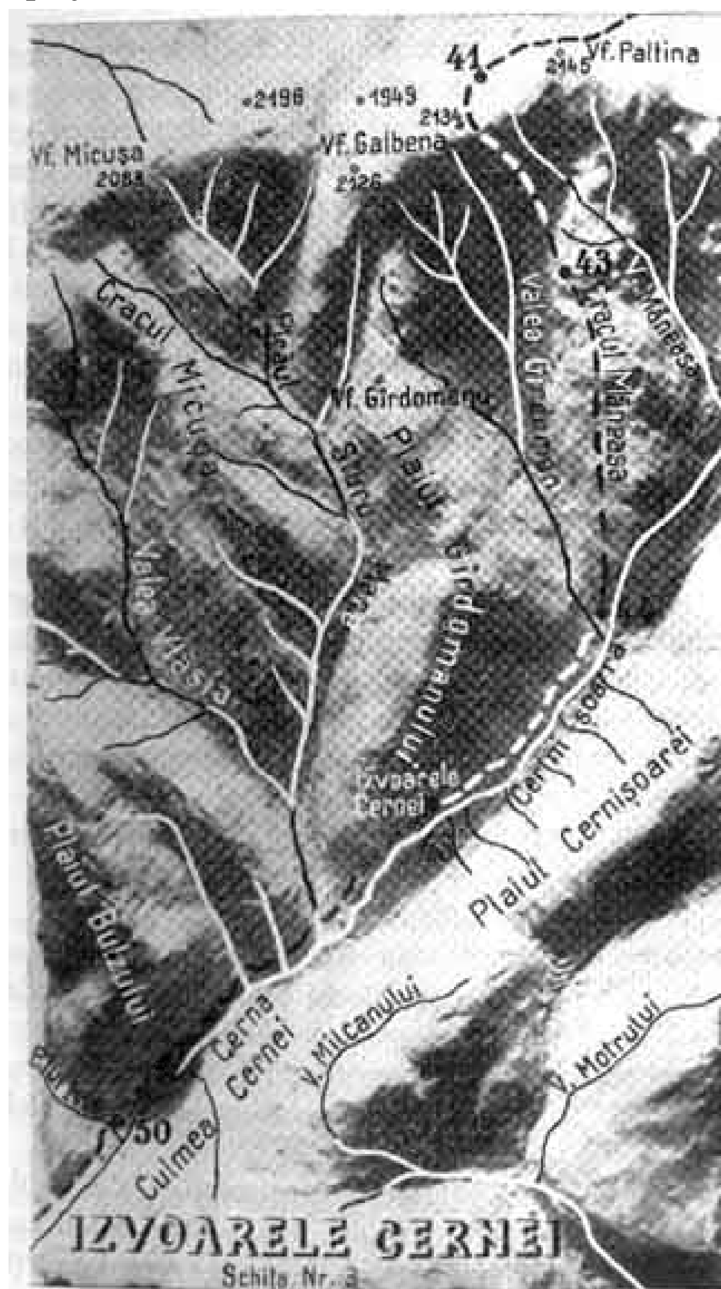
Deschizi ochii şi-ţi pare că trăieşti încă sub vraja basmului, fiindcă balaurul este şi el de faţă. Gîlceava limbilor de foc a cuprins şi pădurea de jip din jurul Pietrei Iorgovanului, astfel încît priveliştea de acum este parcă o oglindire a închipuirii luptei dintre voinic şi jivină.

Împresuraţi strîns de năpasta focului — a cărui pălălaie a ajuns sa ne frigă faţa şi braţele care nu ne sînt apărate de veşminte — ocolim capătul văiugii care începe de sub Piatra-lui-Iorgovan şi, pe poteca devenită aproape'brînă, înconjurăm pe la stînga lui blocul gigantic de stîncă al Stănuleţilor Mici. Pe hărţi, locurile sînt însemnate cu numele de „Trecerea Rea". Ele sînt într-adevăr rele, bunăoară pentru trecerea cailor; pentru mersul pe jos, cărarea aninată de piatră nu cere dibăcie deosebită de căţărător ca s-o calci.

În dreapta noastră, prăvălit în pripor mare, se deschide un vîlcel adînc. Pe clinele lui din dreapta şerpuieşte cărarea care — despărţită din poteca noastră la capătul Trecerii Rele — coboară, în repeziş, către valea Lăpuşnicului Mare, în faţa noastră, peste vîlcel, piatra detunată de furtuni a vîrfului Stănuleţi domină semeţ

împrejurimile.

Scăpînd de Trecerea Rea, ajungem într-o mică şa care, de-a dreapta şi de-a stînga, desparte o serie de văi mari. Cărarea drumuieşte pe plai, coborînd uşor dar fără încetare. Sîntem acum într-o curmătură largă, cumpănă de ape a bazinelor Lăpuşnicului şi Jiului.

Din curmătură, poteca se suceşte oleacă Ia dreapta şi suie pieziş pe coasta Stănuleţilor Mari. Şi aici trosnetul jipului în flăcări ne ţine sinistră tovărăşie. În dreapta noastră, perdeaua de fum — groasă şi întunecată cît şi norii grei de furtună — este mereu sfî-şiată de pale înalte de foc. Vîntul poartă în depărtări şomoioage mari de cetină aprinsă şi noi focare de pîrjol se aprind nestingherite, iar prăpădul focului se întinde fără sa întîmpine vreo stavilă. Imbîcsiţi în funingine şi înecaţi de aerul plin cu cenuşa zburătăcită de vînt ajungem sus, pe creasta Stănuleţilor Mari.

Între Stănuleţi şi Paltina — muntele din faţa noastră — o şa mare desparte două lumi de piatră: într-o parte, calcar; în cealaltă, şisturi cristaline. Huzurul pietrei văroase, a cărei domnie începuse la Albele, ia sfîrşit aici; din sa mai departe, piatra ţăndărită şi sănunile sînt iarăşi singure stăpîne peste tot locul. Dar curmătura aceasta a culmii — ca şi aceea de dincolo de Stănuleţii Mari — mai este şi hotar între alte două lumi, lumi de ape: de o parte, Jiul, şi de alta, Lăpuşnicul Mare. Spre acesta din urmă privirea zboară pînă la Lunca Berhina unde, de altfel, ajunge şi o cărare care — în drumul ei de coborîre — se opreşte mai întîi la stîna Paltina.

În şa regăsim şi unele vechi cunoştinţe din alte drumuiri pe crestele Carpaţilor: în drumul din acest an întîlnim primul gurgui din piatră şi ciment — unul din acele jumătăţi de sferă, moţate cu culion de granit — o

momîie dintre acelea care, pe vremuri, însemnau granița dintre Romînia şi Ungaria. Acum, aceste semne de hotar le servesc drumeților ca puncte sigure în orientarea lor pe munte.

Linia de gurguie ale fostei frontiere, cea de dinaintea războiului din 1914—1918, urmăreşte creasta spre vîrful Paltina. Noi urcăm pe alături de ele — mai departe, pe sub coama muntelui, la dreapta — prin locul pe unde bănuim că vă fi fost, în trecut, poteca grănicerească. Rărişul pajiştei ne face s-o ghicim, ca o şuviță lată aşternută prin peria de iarbă scurtă şi uscată a plaiului.

Am ajuns sub vîrful Paltina şi de aici înainte, suişul este mai molcom, întîlnim iarăşi o bornă de hotar, foarte bine păstrată. Pe momîia vîrfului i se poate citi, lămurit de tot, seria ei: 310/g.

O scurtă bucată de vreme plaiul ne poartă paşii pe platou. După aceea începem coborîşul peste o mare întindere de stîncă acoperită cu sănuni, lespezi late bune de făcut tablă de masă din ele. Sub marginea clădăriei de sănuni, de aici şi pînă la poalele Gîrdomanului şi ale Galbinei, un şes lat acoperit cu iarbă pîrjolită — o rovină uscată acum — joacă înşelător în tălăzuirea aerului supraîncălzit de soare. În mijlocul unei cîmpii fără înclinişuri, facem un popas stînd de vorbă cu baciul de la stîna din Paltina pe care îl cinstim cu țigări. Se arată însă mai plin de mulțumire atunci cînd primeşte un pac de tutun:

„Aici, pe crestele muntelui, mahorca-i mai dulce decît țigările cele slabe ca iarba proaspătă, şi care-s bune numai pentru muieri !"

Proviziile alimentare ne sînt pe isprăvite, iar cît despre pîine, de mult am ros şi ultima cojiță rătăcită prin

fundul sacului unuia dintre noi. Cînd ne simte că sîntem la ananghie, baciul Pătru se arată gata să ne scoată din impas: mînă de sîrg un ortac la stînă cu poruncă straşnică să grăbească pe cît poate şi să ne aducă cîte ceva „de-ale gurii". Pînă atunci, trîntiți pe covorul de iarbă uscată, mai tăifăsuim şi despre noi şi despre ei. Ni se plînge că le este tare greu estimp, în vara asta cu seceta ei atît de cumplită încît a pîrjolit iarba plaiurilor cu totul, de le mor mai toate mioarele de nemîncare şi de zăduf.

Au trecut două ceasuri şi mai bine de cînd ortacul baciului a plecat către stînă. Nouă ni s-au lungit urechile de foame iar capetele le-am tot sucit într-o parte privind stăruitor înspre buza crestei de munte din dosul căreia aşteptam ca, acuşi-acuşi, să se ivească ciobanul. Cînd pierdusem orice nădejde că o să-l mai revedem, el apare grăbit de după stînci, venind spre noi în pas uşor şi săltat. Din straița acățată în băieri pe după grumaz, scoate o mămăligă aurie, caldă încă, şi un hartan de oaie fiartă în seul ei — o „tocană", cum îi spune baciul. Alături de tocană ortacul mai pune şi o botă umplută cu apa rece a izvorului de lîngă stînă.

Am agonisit astfel cele de trebuință pentru un ospăț căruia foamea noastră de lupi flămînzi i-a dat calificativul de „împărătesc". Şi cînd te gîndeşti că nici unul dintre noi n-a reuşit, pînă aici pe Paltina, să creadă că ar putea mînca seu de oaie şi încă sleit şi acela !

Le mulțumim ciobanilor pentru ospitalitate; abia reuşim însă sa plătim alimentele aduse de ortac, fiindcă baciul nu vrea să ne ia bani. Am împărțit atunci frățeşte şi puținul tutun ce ne mai rămăsese. Mai ales această împărțeală a făcut minuni căci ciobanii, voioşi şi vorbăreți, ne-au petrecut o bucată bună de drum.

Încă de pe cînd stăm la taifas în aşteptarea mîncării, baciul ne sfătuise să curmăm drumul de-a lungul crestelor şi culmilor de munte şi să ne lăsăm la vale chiar de aici şi nu pe Plaiul Gîrdomanului, aşa cum ne era în gînd. Spunea baci-Pătru că am putea ajunge astfel mai uşor şi mai degrabă la stîne, iar în vale vom da mai întîi de Cernişoara şi apoi de apa Cernei. I-am ascultat bucuroşi povaţa, cu atît mai vîrtos cu cît plaiul pe creste este dezolant în monotonia urcuşurilor şi coborîşurilor, lipsite de satisfacţia priveliştilor cuprinzătoare de altă dată, acum cînd zariştea este închisă cu neţărmurite piele de fum.

Din locul popasului pentru masă, conduşi de ciobani, pornim pe noul itinerar. Cotim la stînga şi puţin către în urmă, ca să ferim obîrşia unuia dintre vîlcelele Gîrdomanului care se naşte chiar de sub Pripor.

În buza şesului, un gurgui de al fostei graniţe ne iese în cale. În faţă, către miazăzi, se întinde oblong piciorul Paltinei cu cracul Scurtu, botul de munte pe care vom coborî în vale. Acestea sînt numirile scrise pe harta pe care o avem cu noi. Ciobanii îi spun însă cracul Mănesii şi stîna care se vede hăt-departe pe spinarea lui, tot Măneasa se cheamă. Pe hartă, valea din dreapta noastră este însemnată „Valea Scurtă", iar localnicii îi spun valea Gîrdomanului. Dincolo de ea, se lasă devale cracul Gîrdomanului pe care lucesc în soare acoperişurile a două stîne. În stînga noastră se cască valea Priporului şi cea a Mănesii, iar dincolo de

ele străjuiesc Fețele Mănesii, impresionant perete prăvălit vertical, pe multe zeci de metri, în hăul zănoagei.

Începem să ne lăsăm la văile, în mers lînced, încopciați în chimirul vipiei de foc cu care, de cîteva zile încoace, soarele ne ciondăneşte fără încetare. Poteca fuge în jos, din ce în ce mai repezit, şi — de la o vreme încolo — abia ne mai putem ține în picioare pe lunecuşul înşelător al ierburilor uscate de pe fața coastei.

Cu genunchii tremurînd de truda coborîşului, mult prea îngreuiat de povara sacilor şi de năduful arşiței, după un ceas de mers, ajungem în ocolul stînii din Măneasa. Găsim la stînă pe unul dintre stăpînii oilor urcate aici ca să văreze; în satul lui, la Vîrtop, oierul este învățător. Plin de bunăvoință el ne ajută — la nevoia de hrană în care ne aflăm — cu cîte puțin din toate bunătățile ce se găsesc la stîna. La plată ne prețuieşte cu omenie cele luate de noi şi nu crestează pe răbojul datoriei noastre chiar tot ce ne-a adus de mîncare.

Ne îndreptăm apoi către o sihlă de pădure în care fagul predomină, mai jos de stînă, şi întindem corturile sub umbra frunzişului des. Şi aici este destul de cald; zăpuşeala pluteşte în aer şi pare atît de deasă că aproape ai putea s-o tai cu cuțitul. Cel puțin însă, deşi e cald, totuşi arşița soarelui nu ne mai bate în creştet, ca pînă acum. Tragem un pui de somn la umbră şi, cînd se înserează, lîngă focul din fața corturilor, ne aşezăm la taclale şi poveşti împreună cu o parte dintre ciobanii de la stînă, care au coborît la noi ca să mai vadă „obrazuri din lume".

Incendiul care — prin locurile pe unde am trecut pînă acum — mistuie încă pădurile nu s-a întins şi pe aici, astfel că putem dormi liniştiți, fără sa ne mai aducem aminte peste noapte de balaurii basmelor.

* * *

A doua zi, oierul-învăţător nu dezminte bunele păreri pe care ni le-am făcut despre ospitalitatea arătată aseară şi ne împrumută o „măgăreaţă" ca să ne poarte — pînă jos, la izvoarele Cernei — o parte din bagaje. Nu vrea să primească vreo plată pentrn acest nepreţuit ajutor pe care ni-l dă.

În continuare coborîşul se face pe cracul Scurtu (Măneasa), prin sihăstria unei păduri dese de fag. Printre crengile îmbrăcate în frunziş des, arşiţa soarelui pătrunde domolită pînă jos, dar căldura este încă destul de mare: zăpuşeală nezăticnită de vreo cît de uşoară adiere a vîntului.

In apropierea Izvoarelor Cernei

Un ceas şi ceva hălăduim prin codru. Ieşim apoi din leasa pădurii şi, trecînd prin cîmpuri de ferigă înaltă, ajungem în locul în care valea Gîrdomanului (Scurta) îşi îngemănează apele ei cu acelea ale Cernişoarei. Intîlnişul cu bogăţia de unde a pîraielor şi zarva mare pe care apele o

fac în saltul lor, repezit peste bolovanii fundului, ne dă puteri noi.

Trecem peste şuvoiul Gîrdomanului şi, înviorați de învolburarea apelor, urcăm sprinten cărăruia ce suie pe malul drept al Cernişoarei. Drumeagul se acață pe malul văros al văii şi străbate printre chei de calcar — minunat sfredelite şi dăltuite de ape şi de vînturi — cu multe firide tăinuite pe după stînci şi cu adînci scorburi scobite în carnea de piatră văroasă, căscaturi ale muntelui din adîncurile întunecate ale cărora adie o boare răcoroasă, neprețuită apă-vie şi minunat leac al zăpuşelii din pădure, care mai că ne vlăguise cu totul puterile.

Coborîm după aceea la larg, alături de Cernişoara, şi — prin zăvoaie, rovine şi fînețe, printre pereții de calcar ai văii — mergem voioşi înainte, o dată cu duduitul apei. Poteca zburdă apoi şăgalnic printre bolovani, pînă la izvoarele Cernei, unde cărarea se face punte de brad ca să treacă dincolo de ele.

Furca pe care o fac apele Cernişoarei, la întîlnirea lor cu cele ale Cernei, se află îa cîteva zeci de paşi în jos de punte; izvoarele Cernei nu sînt situate nici ele prea departe, în sus de podişcă.

Din Vîrtopul repezit în jos şi din amîndoi pereții lui — la o distanță de numai zece metri şi față în față, peste firul văii — izbucnesc două năvalnice pînze de apă care se învolburează apoi imediat, în tumult de vîltoare. Aşa se naşte Cerna, în vaier şi zumzet de ape care năvălesc puternice din scorburile de piatră ale muntelui. Dacă pentru acest fel de a se naşte al Cernei mintea cărturarului a găsit o explicație ştiințifică, poporul însă a aflat în acest fenomen izvorul pentru o creație literară: basmul. Purtate pe aripi de

vînt, frînturi din basmul acesta ne încîntă aducerile aminte:

„...Aflînd voinicul de Iovan al Iorgovanului din Novaci de scîrba oamenilor, a purces de istov ca să răpună nagoda de hiară. Şi-o tocmit bine arcul şi sulița, şi-o potcovit bidiviul cu potcoave de argint bătute în cățele de aur, i-o dat o baniță cu jeratic şi-o pornit apoi în munte, mai sus de Tismana, ca să dea ochi cu balaurul. L-o fost găsit dormind pe Oslița. Şi o purces atuncea voinicul la luptă cu jivina, dar nu chiar de-a pieptul, întîi şi mai întîi o scobit Iovan-lorgovan o gropană larga şi în afund, de-o încăput el în gropană de-a calarea. De acolo, din găvan — de la scuteală, ca să nu-l răpună zmeul cînd o fluiera năbădăios din coadă — o slobozit făt-frumosul nostru, pe rînd, săgețile din struna întinsă a arcului. Şi fitece săgeată s-o înfipt în cîte un ochi al jivinei, pînă ce-o terminat Iovan toate săgețile. Dar un ochi tot i-o rămas balaurului, căci voinicului i-o lipsit o săgeată din tolbă.

De mare aliman s-o zvîrcotit năprasnic bala, o încopciat muntele cu coada şi s-o zvîrlit departe, pînă hat pe Borăscu, — unde — ca să-şi ostoiască aleanul şi să-şi mai aține durerea — o borît şi capre şi cireada şi bouari şi tot ce hulpise nesățiosul.

Văzînd novăceanut că aşa nu-i chip sa dovedească hiara, s-o coborît înapoi în tîrg, o aninat arcul în cuiul lui şi s-o dus la faur ca să-i meşterească o năzdrăvană pală de oțel. Şi meşterul i-o făurit paloş de tăia ca vîntul.

În zborul ager al armăsarului, şuierînd voios din frunză, o ajuns voinicul mai dincolo de Albele, unde se oploşise bala tămăduită de pacostea rănilor. Dar ochii îi avea însutiți căci — în locul fiecăruia dintre cei săgetați de Iovan şi din sămînța celui rămas teafăr — îi crescuse jivinei cîte zece ochi bulbucați cît cepele cele mari. Şi pe

nări vărsa bala foc şi pară, de părea o altă-aia, gadină cum nu mai văzuse voinicul vreodată. S-o gîndit atunci Iorgovanul că este de mare nevoie ca să-şi încerce paloşul înainte de a intra în luptă. Prinzîndu-l voiniceşte cu amîndouă mîinile, l-o învîrtit aprig pe deasupra capului şi, icnind greu din fundul rărunchilor, o fulgerat îndesat cu paloşul în steiul de piatră al muntelui. Dar pala s-o frînt zob, ca o sculă netrebnică ce era.

Mîniet peste poate, s-o înturnat iarăşi voinicul în tîrg, la păcătosul de meşter, şi l-o făcut de doi bani, poreclindu-l „meşterul strică şi drege de frică". Ca să scape de dihonie şi să se spele de ruşine, s-o aşternut faurul pe muncă de nădejde şi o trudit cu sudori atît de multe încît, de data asta, i-o croit novăceanului un paloş de tăia ca gîndul. Iar atunci cînd — izbind mai avan în piatra Stănuleților — o cercat iarăşi Iovan tăria paloşului, stana s-o crăpat, din creştet şi pînă-n poale.

Pasămite de atunci îi zice steiului Piatra-lui-Iorgovan.

Înfricoşată peste poate, o luat-o jivina la goană — dincolo de munte — cătînd să-şi piardă urma în braniştea de copaci. Dar Iovan nu-i da păs că, tot pe unde o apropia, îi şi ciuntea cîte un cap; dar de răpus, n-o putut-o răpune cu totul, că avea bala puzderie de capete şi — cînd s-o văzut la ananghie — zmeul o dat bir cu fugiții.

Cînd i-o retezat novăceanul două capete, s-o huruit gadina — devale, pe o viroagă — şi s-o pitit pe sub steiurile de piatră.

Şi de acolo, de sub stînci, pe două guri, gîlgîia balaurul atîta vîltoare de sînge, de mai că înecase toată valea..."

Aşadar, nu apele Cernei izbucnesc aici din ciuceva

de piatră văroasă a Gîrdomanului ci, prin scorburile stîncii, balaurul lui Iovan-Iorgovan îşi varsă îmbelşugat sîngele care gîlgîie din cele două gîtleje de pe care paloşul voinicului a retezat capetele lui scîrnave.

De aici încolo, la vale şi pe tot restul drumului, zmeul şi Cerna sînt totuna şi ei nu pot fi despărţiţi nici în fecunda închipuire a poporului şi nici prin locurile pe unde trec amîndoi. Mergînd pe malul apei şi ascultîndu-i cîntecul, uimit de chipul stîncii dăltuită de vreme, mereu te simţi copleşit de ceea ce au crezut strămoşii şi nu rareori îţi pare că basmul ţi-l şopteşte uşor chiar murmurul armonios al apelor Cernei. Te fură vraja povestirii, oricît ai vrea sa crezi numai în ceea ce-ţi spune mintea.

Stăm locului plini de uimire şi, fermecaţi de zarva Cernei, privim cu nesaţ la minunea izvoarelor ei care ies din munte în muget de ape şi devin un rîu puternic chiar imediat după ce au scăpat din tainiţa de sub scorbura muntelui. Cu închipuirea minţii urcăm peste undele lor — pe sub ţancurile de piatră — şi ispitim apele în negura căilor tăinuite de-a lungul cărora ele călătoresc, pornite de sus, de acolo unde sînt numai firicel subţire de argint prelins sfielnic în zbirciturile steiurile şi supt apoi în măruntaiele stîncii.

Abia împletite în mănunchiul unui singur destin, undele Cernei află însă degrabă că peste vrerea lor este

stăpînă puterea minții omeneşti şi măiestria brațelor regelui naturii. Simte Cerna imediat acest lucru atunci cînd, mofluze dar ascultătoare, o parte din apele rîului pleacă, pe scoc, la moară. Şi nu sînt nici măcar cincizeci de metri de la izvoare şi pînă la lăptocul rîşniței, acolo unde apele Cernei sînt puse sa dăruiască omului parte din puterea lor, putere care-i mare chiar de cum vin ele pe lume.

O moară în miniatură, rîşniță pitică, cu piatra nu mai mare decît fundul unui ceaun, a fost clădită pe malul apei de oamenii de prin partea locului. La ridicarea ei au pus cu toții mînă de la mînă, aducînd materiale, strîngînd banii necesari şi trudind ca s-o întocmească. Atunci cînd timpul sau apa o vătăma, tot aşa se unesc în puteri ca s-o facă din nou sau ca s-o cîrpească dacă a mai rămas cîte ceva din ea. Nu are nici morar şi nici lacăte sau zăvoare. Cel care are nevoie de măciniş, deschide uşa morii, dă drumul zăgazului şi porneşte piatra, zdrobeşte un pumn de boabe şi pleacă apoi mai departe, la treburile lui, purtînd — agățată cu băierile peste umeri — straița cu un pospai de mălai sau cu puțină urluială.

Oamenii pe care îi întîlneşti pe aici sînt vechi moşneni de prin satele de peste culmea Cernei, din comunele de sub poala munților Mehedințului. Rostul lor de totdeauna le este în Cloşani, la Orzeşti, prin Izverna sau în alte sate de pe Motru. Pe aici, prin zăvoaiele Cernei — de la izvoare şi pînă jos, înspre Bianat — ei au numai cîte o delniță de pămînt, sfoară de „moşie" uneori numai atît de largă încît, dacă te culci de-a curmezişul peste ea, capul ți se odihneşte pe „moşia" unuia dintre vecini şi picioarele îți ajung peste delniță celuilalt megiaş. Pe acest petic de pămînt moşnenii agonisesc fîneață pentru vite, cultivă pruni sau meri şi trudesc din greu pe lîngă cele cîteva

cuiburi de cartofi de pe „moşie" sau pe alături de firele prăpădite de secetă în porumbiştea semănată pe o parte din puținul lor pămînt, îşi găsesc scuteală în conace — adăposturi de lemn construite pe „moşie" — întocmite mai totdeauna dintr-o încăpere cu vatră, folosită de oameni, şi o zăvadă pentru vitele mari sau o saia în care se închid caprele; oile, puține la număr, îşi găsesc adăpost în staulul lipit de construcție.

Şederea cu vitele şi-o prelungesc aici din vară şi pînă tîrziu în iarnă. De obicei capul familiei, soția lui şi copiii mai mărunți coboară de cu vreme în sat; la conac nu mai rămîne decît unul dintre flăcăii mai mari care vă purta de grijă vitelor în şederea lor pe munte. Cînd fînul, strîns peste vară, sau frunzarul, despuiat de pe copaci cît erau încă înverziți, s-a terminat — mîncat de oi sau ros de capre — ia şi flăcăul calea către sat mînînd vitele din urmă prin nămeții groşi care au năpădit potecile muntelui silhui. Trudesc din greu bieții oameni, dar nu şi-ar schimba, pentru nimic în lume, viața lor cu aceea a cojenilor din cîmpie. Le-ar lipsi basmul Cernei sau ar fi văduviți de amăgirea pietrei şi, fără ele, ce rost ar mai avea traiul lor pe pămînt ? Viețuirea în cîmpie le-ar părea searbădă şi fără noimă atunci cînd n-ar mai putea să-şi înfrățească curgerea zilelor lor cu măreția de neprețuit a muntelui.

"...înfricoşată peste poate o luat-o jivina la goană — dincolo de munte — cătină să-şi piardă urma în braniştea de copaci. Dar Iovan nu-i dă pas căci tot pe unde o apropia, îi şi ciuntea cîte un cap; dar de răpus n-o putut-o răpune cu totul, că avea bala puzderie de capete şi — cînd s-o văzut la ananghie — zmeul o dat bir cu fugiţii.

Cînd i-o retezat novâceanul două capete, s-o huruit gadina — devale, pe o viroagă — şi s-o pitit pe sub steiurile de piatră.

Şi de acolo, de sub stînci, pe două guri, gîlgîia balaurul atîta vîltoare de sînge, de mai că înecase toată valea.

De-a surda i-o fost însă jivinei şiretenia căci Iovan ţinea pasul mereu în urma ei. Şi cum o simţit hiara că voinicul împuţinează calea, o luat-o vîrtej la goana, mai departe. Şi nu se lăsa neam Iovan, că mereu o scurta mai de cîte un cap, mai de cîte o ciozvîrtâ de coadă.

Prin dreptul Oslei Romîneşti — acolo unde Naiba coboară din munte — s-o strîns zmeul între ciucevele Cernei de nu mai putea ieşi la liman, nici înainte şi nici îndărăt, că tare mai erau strîmţi munţii pe aici. Iar novâceanul şi-o proptit aşa de avan armăsarul în copite, că — şi amu, în zilele noastre — i se văd potcoavele, ca zugrăvite şi cioplite în piatră, sus pe steiuri. Şi de acolo, bine cumpănit pe cal, o şuierat Iovan cumplit din paloş şi o purces de istov să tot reteze din capetele balaurului.

Cînd o rămas bala numai cu un cap, încrîncenatâ de nesuferită durere, o răcnit năprasnic, s-o zmucit cu mare mînie din strînsoarea muntelui şi o fugit de vuia valea. Dar urma trupului i-o rămas tipar între steiuri, că şi acum se

vede cît de mare mai era şarpele..."

* * *

Vraja basmului ne dă ghes ca, imediat după ce ne-am răcorit bine, îmbăindu-ne într-o scurtă cufundare în apele Cernei, sa pornim mai departe la drum. Părăsim deci moara de la izvoarele Cernei şi mergem, în jos, pe dreapta apei ale cărei maluri calcaroase sînt bogat încotoşmănate în bunget de fag. Întîlnind în cale un pod — bun şi larg, întins peste Cerna — socotim că... totdeauna podurile sînt făcute ca să treci apa, peste ele. Fără sa ne mai.gîndim că orice regulă are şi excepţii, trecem podul! Imediat după aceea cotim la dreapta, pe firişorul unei cărări ce se ţine strîns apropiată de malul stîng al Cernei. Nu mult prea tîrziu vedem însă că am greşit-o: la vreo două sute de paşi dincolo de podeţ, poteca îşi frînge brusc firul, prinsă — fără semne că s-ar continua mai departe — între peretele înalt şi stîncos al malului şi şuvoiul clocotitor de apă. Socoteala cu podul, care este făcut ca să treci rîul peste el, este bună. Nu este bună însă totdeauna, ci numai atunci cînd mergi pe drumul căruia îi foloseşte puntea. Intrucît însă podeţul de aici este construit pentru ca peste el sa treacă drumeagul care — imediat după trecerea apei — urcă spre plaiul Cernişoarei şi duce apoi mai departe spre sud, însemnează că am luat-o anapoda. Trebuia să rămînem credincioşi potecuţei care, de la izvoarele Cernei în jos, însoţeşte mereu ţărmul drept al Cernei, dar pe care noi am părăsit-o fără ezitare fiindcă ea se agaţă, din ce în ce mai sus, pe malul înalt al văii şi, în timpul aprigei călduri de după-amiază, ne era tare lehamite de alte noi urcuşuri. Ca să nu mai facem cale-ntoarsă, pe Cerna în sus şi apoi pe ea în jos, nu ne mai rămîne alta de făcut acum decît să descălţăm bocancii şi să trecem apoi apa prin vad şi nu pe pod.

Ajunşi astfel pe dreapta Cernei, urcăm, prăvalul malului, drept aproape ca un perete, şi ajungem la poteca cea bună. Pe repezişul de către apă al malului, firul subțire al cărării se prelinge furiş, de-a coasta. Sus, pe muchia lui, poteca se frînge pieziş — către dreapta — şi se lasă repede în lunca văii Cărbunelui, vale prin care curge un pîrău bogat în unde şi care îşi aduna potopul lui de ape din Rădoteasa şi de pe Micuşa. Trecem firul apei — pe harta noastră el este însemnat cu numele de pîrăul Sturu — şi urcăm, mai în piept, pe malul drept al văii Cărbunelui.

Şleaul drumului suie vîrtos prin făgetul de care îmbracă pe de-a rîndul muntele şi ne scoate apoi pe muchia culmii unde ajungem suMînd des şi apăsat sub povara pe care o purtăm în spate.

Rămînem pe culme pînă ce ni se potolesc bătăile inimii, speriată de urcuşul greu, şi — după popas — pornim iarăşi mai departe. Pe drumeagul care se aşterne peste repezişul coastei coborîm curînd lîngă malul drept al Cernei. O bucată scurtă de drum mergem pe lîngă apă. Urcăm apoi din nou deasupra malului. De aci mai departe calea ne poartă paşii peste un vîlcel prăfos şi căptuşit cu pietre-n aşchii şi revenim, curînd după aceea, pe Cerna, lîngă iapă. Ne strecurăm pe sub malul stîncos şi ieşim, la lărgime, într-o fîneață crescută pe întinsul luncii.

Mai departe, pe lîngă lanurile de porumb căruia seceta i-a sucălit în fel şi chip şuvița frunzelor, cărarea s-a

făcut copac rămurat, cu crengile ei de poteci care duc răsfirate la conacele de pe delnițe. Pe aici, conacele acestea sînt înşirate, pe lîngă tapă. ca galbenii unei salbe; sus, deasupra cleanțurilor, ele sînt risipite pe de-a rîndul, pe oriunde s-a aflat vreo palmă de pămînt otova. Trecem apoi un „loc rău". Aşa i-a spus o zgîrță de babă sfrijită pe care, cu multă greutate, am reuşit s-o rupem de la melițatul cînepii ca să ne dea unele lămuriri asupra drumului nostru. După ce a intrat în vorbă însă, tare greu ne-a mai fost sa scăpăm de melița gurii ei ! „Locul rău" al mătuşii este un şanț adînc şi îngust, cu malurile prăvălite şi înecate într-un strat gros de praf.

Popasul pentru masa de prînz îl facem în Valea-lui-Ivan, lîngă un şipot cu vînă bogată de apă, ca gheața de rece, şi cu ulucul prin care curge izvorul, umbrit în crina de anini de pe malul Cernei.

Trecînd pe lîngă stînă am vestit pe baci că ne aflăm în nevoie şi că ducem lipsă de merinde. L-am rugat sa ne ajute cu cîte ceva din fruptul stînii, pentru ca să putem prînzi lîngă izvor. A făgăduit să ne împlinească voia şi nu trece multă vreme că îl şi vedem sosit la locul nostru de popas. Ne aduce o mămăligă fierbinte învelită într-un ştergar curat de cînepă. Pe lîngă mămăligă mai poartă şi două galetele de lemn. Într-una din ele abureşte laptele de oaie fiert de curînd; cealaltă-i plină ochi cu lapte rece de capră. Un caş proaspăt şi un dărab de urdă sățioasă şi dulce întregesc cele aduse de baci pentru ospățul nostru,

Ne întîlnim aici din nou cu balaurul lui Iovan-lorgovan. Peste apă — în făget şi nu prea departe de locul popasului nostru — focul pîîrîie şuierînd şi, cu lungi şi groşi şerpi de flăcări, încolăceşte fagii, care unii sînt mai groşi decît un trup de om tare gras. Prinşi de puterea jarului

şi de nemilostivirea iadului de foc, copacii uriaşi se prăvălesc la pămînt cu huruituri năprasnice, care-ţi strîng inima de jale şi de amărăciune. În lungul răstimp cît am poposit alături de şipotul pitit în crina de arini de pe malul Cernei, nenumăraţii ochi de foc ai rugului imens care mistuia codrul des de fag ne-au pîndit viclean prin frunzişul rămas necotropit pînă acum de pălălaie. Balaurul din poveste, reînviat de peste milenii, nu şi-a pierdut încă toate capetele lui fioroase şi, nestingherit, îşi vede mai departe de blestemăţii. Acum nu mai strică vite, dar prăpădeşte pădurile, bogăţii de neînlocuit, şi se răzbună crunt nelegiuitul pe urmaşii novacului de tot răul pe care i l-a făcut strămoşul.

Terminăm de prînzit, ne strîngem calabalîcul, săltăm pe umeri sacii de spate şi pornim mai departe. Trecem prin vad apa pîrăului Valea-lui-Ivan şi, preţ de cîteva minute, ne ţinem pe malul lui drept. Apoi, încet-încet ne răzleţim de apă către stînga şi începem un urcuş lung prin sihla mîndră de f;ag. Pe jos pămîntul este aşternut cu strat gros de frunziş care-i uscat de secetă cum este paiul grîului de curînd treierat. Gîndul ne fuge cu groază la limbile cleioase de foc ale balaurului sălăşluit dincolo de Cerna şi — mai cu osebire acum, cînd verzi sul copacilor foşneşte în adierea unui vînt uşor — le şi vedem lipindu-se de covorul frunzelor uscate şi cotropind cu furie trunchiurile arborilor, pradă nouă pentru lăcomia lor nesăţioasă. Dacă adierea vîntului, încă atît de lină acum, s-ar face cît de cît mai năbădăioasă, rugul de dincolo de apă ar sări într-o clipită peste mal.

Ajunşi sus, pe spinarea muncelului, răsuflăm în voie după truda urcuşului şi ne aşezăm oleacă jos — pe cîte o buturugă — ca să ne reîmprospătăm puterile. După cîteva

minute pornim mai departe, prin făget, în coborîş repezit. Nu ne mai oprim decît pe malul Cernei în Lunca Largă, o rovină cu fîneaţă bogată. Lărgimea luncii ne adoarme grija cu care — noi care sîntem călători veniţi pentru întîia oară pe aici — ar fi trebuit sa căutăm poteca prin iarba deasă şi înaltă. Atenţia ne-a furat-o însă sfîrîitul adormitor al cosaşilor şi chilimul bogat de flori frumoase al luncii ne-a înaintat cu vraja lui de ne-am tot dus devale, o dată cu murmurul apei, lascultind fermecaţi basmul pe care, neostoit, îl susură Cerna. Ar fi trebuit ca, odată ajunşi în marginea luncii, să căutăm drumeagul la dreapta — în sus, pe grumazul muncelului — pe acolo pe unde harta îl arată că se îndreaptă de aici încolo. Noi n-am mai cercetat harta şi... rău am făcut! Am luat-o înainte prin fîneaţă. Am suit, ici şi colo, pe umerii malului, trecînd pe sub umbra îmbietoare a făgetului şi sărind sprinten peste bolovanii de piatră albă risipiţi pe vale; cu fiecare pas nou pe care îl facem, vedem că poteca se pierde aproape cu totul. Neliniştiţi că am rătăcit cărarea cea bună, coborîm lîngă apă şi — pe calea aceasta plină de amăgeli — ne urmăm drumul, mereu mai înghesuiţi între stînca peretelui înalt al malului şi valurile repezi ale rîului. Mai încolo, un zăpor de piatră tare, împlîntat în stînca de fund a albiei, zăgăzuieşte mersul la vale al Cernei. Cu vuiet clocotitor şi plin de mînie, apa sare peste zăpor bolborosindu-şi neastâmpăratele ei unde în creste înspicate cu spumă albă.

Încîntaţi de minunăţia acestui sălbatic tablou plin de prospeţimea noutăţii, ne oprim locului pe mal şi, cu ochii lacomi de frumos, privim cu interes vîltoarea Cernei învolburată de trecerea balaurului şi-i ascultăm tăcuţi zarva pe care o face în lupta ei cu piatra.

Plecînd de aici mai departe, abia facem cîţiva paşi

prin pădurea de pe mal şi poteca se înfundă de-a binelea. A venit sorocul sa ispăşim lipsa de grijă din Lunca Largă de-a lungul căreia, fără să întrebăm harta, am trecut cu prea multă grabă şi n-am fost atenți la drumul cel bun. Malul Cernei este croit aici ca un perete înalt şi aproape vertical, perete în piatra căruia apa rîului, plină de ciudă, bufneşte puternic şi cu multă stăruință. Am intrat într-un greu impas: ne înturnăm din cale sau ne descălțăm bocancii şi, călcînd cu picioarele goale pe ascuțişul pietrelor de pe fundul albiei, o luăm pe firul apei — în jos — pînă ce vom scăpa de chinga pereților stîncoşi ai malurilor ?

Încercăm într-alt chip. Pornim hotărîți la atacul peretelui înalt de piatră, începem să ne agățăm în suiş aspru pe pieptul stîncii, săltînd în copci către creştetul ei pierdut sus, printre norii albi şi pufoşi care lîncezesc nemişcați pe cerul topit de arşiță. Urcăm vîrtos, trudind din greu sub apăsarea sacilor de spate, ale căror curele ne pătrund umerii. Ne agățăm încordați de vinele noduroase ale rădăcinilor unor copaci singuratici care — adevărată minune — au izbutit totuşi să crească pe fața peretelui. Pe alocuri puhoiul ploilor a spălat şi cel mai neînsemnat bulgăraş al pămîntului pe care vîntul îl înghesuie între crăpăturile stîncilor. Mai peste tot funia noduroasă a rădăcinilor a rămas dezgolită ca un şarpe încolăcit printre pietre. Niciunul dintre noi nu este alpinist şi tare minunate ni se

mai par aceste rădăcini acum cînd a trebuit să devenim acrobaţi ca să putem reveni la drumul cel bun, pe care l-am rătăcit după trecerea prin Lunca Largă. Cîte un copăcel subţire, cu rădăcinile lui bine înţepenite între pietroaie, ne vine minunat în ajutor. Nu o dată însă ne-am spînzurat, aproape, cu buricele degetelor de la mînă, de ţăndările pietrei. Nicioînd povara din spate nu ni s-a părut mai grea decît astăzi şi parcă altădata cuptorul de pară al soarelui a dogorit mai puţin năprasnic decît pripeşte acum. În zăpuşeala aerului pîrjolit de arşiţă, zbuciumul nostru pe peretele răpănos al muntelui ne pare o tortură de iad. Ajunşi pe buz:a peretelui, uităm însă de tot chinul de pînă.aici. În stînga noastră — croit prin făget, în încliniş repezit — un vîlcel îşi cască cu zgîrcenie malurile lui apropiate. Fundul îi este căptuşit cu salteaua groasă a frunzişului de fag căzut de pe crengile copacilor în anii din urmă. Seceta acestei veri a uscat atît de mult frunzişul de pe jos, încît piciorul alunecă peste el ca pe un gheţuş minunat lustruit de străşnicia unor geruri aspre. Ne aşezăm jos, întindem picioarele înspre vale, ne dăm drumul în lunecuş şi coborîm cu o iuţeală de parcă luăm parte la un concurs de săniuţe. Alt chip de a coborî pe aici n-ar fi fost cu putinţă.

Ajunşi jos ne oprim în furca de ape pe care pîrăul Balmezului o face aici, la vărsare, cu apele Cernei. Atît sîntem de istoviţi din cauza trudei urcuşului silnic făcut pe peretele de stîncă şi atît de mult ne tremură genunchii după opintelile cu care am încercat sa domolim coborîşul făcut în săniuş, încît ne hotărîm să facem pe aici un popas mai îndelungat. La conacele risipite prin jurul locului unde am rămas nu întîlnim nici ţipenie de om. După multă scocioreală şi cheltuind destul umblet, unul dintre noi

reuşeşte să găsească — în poală de pădure, dar nu departe de apa Balmezului, pitită de frică printre leaurile unuia dintre conacele răzlețite pe sus — pe stăpîna casei. Din sărăcia lucie a gospodăriei — după ce şi-a alungat, în parte, sperietura din suflet văzînd că şi noi sîntem tot oameni, nu căpcăuni sau balauri — femeia ne-a vîndut trei porumbi fierți şi o pîine, neagră-cărbune şi clisă de necoaptă. Cred că gospodina s-a bucurat mult, nu atît de banii primiți pentru alimente, cît mai ales de faptul că-i vedea plecați, de la conac, pe olăcarii noştri, înfățişarea unuia dintre ei o speriase mai rău pe biata femeie. Este vorba de unul din doctorii noştri care, de trei săptămâni încoace, se purta în pantaloni scurți de munte şi nu mai îmbrăcase cămaşa decît noaptea, la culoare, înnegrit de soare ca un arap şi slăbit de puținătatea hranei şi de eforturi, ajuns ca un fachir căruia numai pielea îi mai acoperă coastele, cu părul în dezordine şi năclăit în praf, ud de sudoare, doctorul era într-adevăr bun să sperii cu el nu numai copii neastîmpărați, dar chiar şi pe bunicii lor.

Cu pâinea de cărbune şi cu cei trei ciocălăi de porumb fiert abia de reuşim sa ne amăgim puțin foamea. Cît despre a o potoli cu totul, nici vorbă. Bem însă apă multă şi avem, din aceasta, un îndoit folos: umplem golul pe care prînzul nu l-a împlinit în stomac şi ne astîmpărăm totodată şi setea.

După masă pornim mai departe. De aici încolo drumul este şleau larg şi nu rareori el seamănă leit cu o alee frumoasă de parc. Drumeagul însoțeşte Cerna — în drumul ei la vale — cînd alipit de mal, cînd şerpuit pe sus, departe de apă. Înaintea noastră, drept în față, se ițesc pereți înalți de piatră văroasă, zăgazuri din calcar ferestruite de vreme şi de ploi. Zborul privirii către tivul de zare al depărtărilor

ne este perdeluit de zidul lor înalt, iar Cerna se zbate năvalnic atunci cînd străbate printre ei. Bag-seamă, printre aceste ciuceve s-a înțepenit balaurul lui Iovan-lorgovan de mai că ajunsese voinicul să-l răpună şi să-l mîntuie de pe lume. Cît despre noi, aventura de la Lunca Largă ne-a

cumințit într-atîta, încît nu mai ținem morțiş să mergem, chiar peste tot, pe urmele balaurului. Părăsim deci malul

Cernei de-a lungul apelor căreia s-a zbătut cîndva scorpia şi o luăm la dreapta, pe şleaul larg al drumului care urcă de sîrg. Nu ne mai lăsăm ispitiți de amăgirea cărăruii care duce jos, la conacele de pe malul apei, şi care, acum, în zadar ne mai îndeamnă cu netezişul ei.

Urcăm din greu, fiind potopiți cu totul de grindina săgeților de foc pe care soarele — aninat acum sus, sus de tot, pe înaltul cerului — le varsă fără milostivire peste noi. Suiş în piept de parcă duce la „tronul ceresc". Toate au însă un sfîrşit şi, tîrşindu-ne greoi picioarele, ajungem pe culme unde ne oprim pentru odihnă, alături de lanurile cu porumb firav. Frunza plantei este sucălită de secetă, încît pare un fir de lînă tors cu fusul.

Drumeagul nostru, scobitura lată de pe spinarea stîncii, acoperită cu un strat gros de praf — se lasă repede la vale. Deşi coborîm, abia ne mai putem mişca picioarele, de trudiți şi de încălziți ce sîntem, astfel încît aruncăm bucuroşi poverile din spate atunci cînd dăm de... Naiba. Naiba este numele pîrăului care, pornit de sub creste, coboară din Oslea Romînească şi se varsă în Cerna imediat după ce — la Corcoaia — aceasta a scăpat la lărgime, ieşind dintre chingile de piatră ale muntelui. În hărțile pe care le avem cu noi, locurile sînt însemnate cu numele de „Punctul Oslea."[4]

După ce ne-am mai venit în fire după truda urcuşului, ne lăsam calabalîcul în grija gospodinei de la conacul cocoțat pe limba de pămînt dintre Naiba şi Cerna. Badea Sabin, bărbatul gospodinei şi capul unei numeroase familii, s-a învoit bucuros sa ne găzduiască peste noapte, dar — fiindcă conacul lui are numai o prispă şi o încăpere

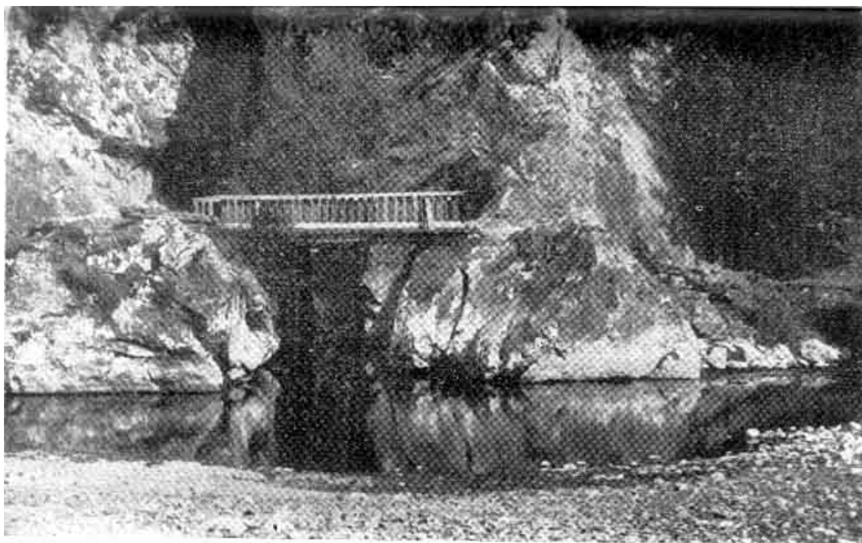
[4] Astăzi, în anul 1957, localitatea se numeşte Cerna-sat. (n.a.)

care-i şi vatră şi dormitor şi... de toate în acelaşi timp — vom întinde corturile în ograda casei şi vom dormi sub ele.

Însoțiți de badea Sabin — binevoitoarea noastră gazdă, care a primit imediat să ne fie călăuză — pornim către Corcoaia. „Ia aci, la o bătaie de praştie, nu mai departe, sînt cheile Cernei".

Aşa ne spune gospodarul. Bătaia de praştie este însă ceva mai lungă decît o bătaie de puşcă. Puşcă arhaică însă, cu cremene, nu armă modernă cu glonț.

Cu numele de Corcoaia poporul a botezat impresionantele chei de calcar ale Cernei. De-a curmezişul văii se înalță un zăgaz din piatră văroasă, maiestos prin înălțimea, grosimea şi izolarea lui. Întîlnind această stavilă în calea ei, apa a ros pojghiță cu pojghiță şi bob cu bob — această piedică, pînă ce a izbutit să treacă, în întîia ferestruire a stîncii, pe deasupra digului de calcar. (Din această clipă înainte, de bunăseamă că treaba a mers mai uşor; pentru scobirea strungii de piatră, pentru ca să se

Cerna, la ieşirea ei din cheile de la Corcoaia

croiască ulucul pentru trecerea viitoare a apei, s-a lucrat cu migală — domol dar fără răgaz, fără oprire. Vor fi fost timpuri cînd lucrul a mers mai greu şi, desigur, în alte răstimpuri roaderea stîncii s-a făcut mult mai repede: în cartea de piatră a pereților se vede scris, foarte lămurit, tot „jurnalul şantierului". Vrîstările orizontale în calcarul stîncii stau mărturie că, în campanii de lucru pe care trebuie să le socotim cu zecile de mii de ani, apa a lucrat cu mai mult spor la un nivel şi mai cu zăbavă la altul.

Chiar la mijlocul înălțimii cheilor, stînca fiecăruia dintre cei doi pereți ai trecătorii este şlefuită rotund, în scobitură largă, adîncită atît de mult în laturi, de parcă-i felia unei jumătăți de tunel. Spațiul sfredelit de puterea apei este atît de înalt şi măsoară atîta lărgime, încît prin fiecare dintre feliile tunelului ar putea trece cîte un tren. Pasămite aici, în această încuietoare de piatră, aşa de rău s-a înțepenit balaurul fugărit de Iovan-Iorgovan, de l-a putut ajunge voinicul din urmă şi i-a tăiat capetele, unul cîte unul.

Ne-am oprit pe buza malului şi ne-am aşezat jos, adăpostiți în scobitura jumătății de tunel a peretelui de pe dreapta cheilor. În sus, pe cîteva zeci de metri înălțime, stînca se avîntă ca o spetează dreaptă şi semeață; în fața noastră, peretele pereche al cheilor — mai puțin scobit, dar îndestul de frămîntat — este, şi el, tot atît de înalt. Postata de loc dintre pereți este atît de mică, încît mai că te-ai încumeta sa întinzi brațele ca să te faci punte peste apă. Sus, sus de tot, o fîşie îngusta de cer siniliu bolteşte spintecătura pietrei. Jos, sub noi — în adîncul de taină a hăului şi în strat gros de doi-trei stînjeni — apa neagră de umbră a Cernei alunecă plină de taină pe fundul de stîncă al cheilor, lustruit ca oglinda unui gheţuş. Cu putere mare

dar fără grabă acum şi lipsită de zburdălnicia ei de mai înainte, opintindu-se cu mînie înfundată în opreliştile de stîncă pe care le întîlneşte în scorburile muntelui sfredelite de apă sub fața ei, Cerna izbeşte avan în steiuri şi zbucneşte supărată, cu grave şi adînci bubuituri de tunet pe care răsunetul dintre pereții strungii le înmieşte în huiet care înfioară. Tîlcul basmului abiia acum se lămureşte cu totul: jos, în taina hăului dintre stînci, zmeul din poveste este încă înghesuit cu străşnicie în chinga strînsă a pereților de piatră şi, înspăimîntat de moarte, icneşte din greu ori de cîte ori făt-frumosul novăcean, plin de putere şi fără pic de zăbavă, izbeşte în el cu paloşul care taie ca gîndul.

Iar în susul cheilor — acolo unde, venind de la lărgime, rîul se azvîrle tumultos în strîmtoarea de piatră — ziarva mare a apelor, învolburate de spumă, te asurzeşte. Fără vrere, urmărind cu ochii închipuirii şoapta basmului, vezi aievea coada fiarei apocaliptice frămîntîndu-se năbădăioasă în strînsoarea necruțătoare a pietrei şi rămîi copleşit cu totul de măreția luptei voinicului din poveste.

Cum stai locului plin de încîntare — pironit aici, în miez de ciucevă spintecată pînă în fund,de iad — avîntul minții, înaripat de minunea pe care o vezi în jur, tot ar făuri povestea luptei cu balaurul chiar dacă n-ai cunoaşte basmul încă de atunci de cînd ți l-a şoptit bunica şi chiar dacă, mai ieri-alaltăieri, nu ți l-ar fi spus iarăşi un oarecare altul. Basmul este săpat în stîncă cu slove de piatră.

Iar Cerna, chiar dacă n-ar fi ea balaurul din poveste, este o neîntrecută povestaşă a minunatului basm născocit de bogata şi nesecata fantezie a poporului. Desigur că, mergînd de-a lungul întregii căi a Cernei celei zbuciumate, acest popas la Corcoaia este cel mai prețios mărgăritar pe care îl poate culege drumețul setos de a cunoaşte tot ceea

ce-i mai frumos în ţara lui.

* * *

Amurgeşte de-acum şi noaptea nu-i departe. Călăuza noastră trebuie să plece sus, pe dealul Naibei, unde îşi are semănate cîteva fire de porumb. Ştiuleţii de pe coceni au început să se îmbrace cu boabe şi — acum, cînd rodul a dat în lapte — Moş Martin a devenit mosafir nelipsit în porumbişte. Noaptea deci, de la asfinţit încolo, este bine ca lanul să nu rămînă nepăzit. Altfel, ursul se alege cu folosul şi badea Sabin cu ponosul !

Părăsim şi noi locurile acestea de vrajă şi - ajunşi la conac - înfulecăm cu poftă din circa pregătită de gospodină în lipsa noastră. De pe lista de bucate, nescrisă, n-a lipsit nici laptele şi nici brînza, iar mămăliguţa - din care se înălţau aburi fierbinţi - a făcut minuni. Minunea-minunilor a constituit-o însă mulţimea mare de păstrăvi - tăvăliţi mai întîi în mălai şi prăjiţi apoi în ulei încins - delicatesă aleasă, adusă de gazdă într-un încăpător blid de lemn peste care, în vederea unei mai depline surprize, ea trăsese cortina unui ştergar alb de cînepă.

Pe întuneric, vegheaţi fiind de spuza puzderiei stelelor cu care-i încrustată bolta înaltă a cerului, ne dichisim popasul pentru noapte, întinzînd corturile în ogradă, întinşi apoi comod pe stratul gros alcătuit din fînul de curînd cosit - aşternut moale care te îmbată de-a binelea cu miresmele lui suave de flori - adormim mulţumiţi de cele văzute şi încîntaţi de cele trăite în aceste zile de huzur.

DE LA CORCOAIA PE MUNTELE MEDVED

La Corcoaia găsim, har domnului!, doi cai pe care-i luăm cu chirie, pentru a ne purta calabalîcul în restul de drum ce ne-a mai rămas de făcut pînă la Herculane, ținta călătoriei noastre. Cu caii merge un flăcău şugubăț şi o codană de fată sfioasă şi tăcută. Scăpați de apăsarea poverii pe care o purtasem pînă aici în spate, vom înainta mai cu spor şi ne vom putea bucura, fără oprelişti, de toată frumusețea locurilor pe care bănuim că le vom mai întîlni încă, tot atît de minunate ca şi pînă iaici, în calea noastră mai departe.

Şiruiți îri lungă caravană — doi cai şi nouă oameni — părăsim Corcoaia şi pornim la drum, în josul Cernei, mărşăluind pe cărările de pe dreapta apei. Drumeagul trece pe lîngă Lanuri cu porumbul lor pîrjolit de secetă şi destul de des, se furişează pe sub crengile merilor, grele de rod oarzăn. Întîlnim mereu livezi de pruni, unele pline de fructe vinete — brumate — şi altele cu crengile încărcate ciucure de prune avrame sau popeşti, poame galbene şi mari cît şi o pară. Păcat însă că, din îndeletnicirea lor cu pomăritul de pe urma căruia ei cîştigă atîta belşug de fructe, cei care trudesc din greu pe laici nu au nici un folos. Tot sodomnul de prune de pe crengi — prefăcut, imediat ce fructele s-au copt, în țuică — este consumat degrabă sub această formă, spre cea mai mare pagubă a sănătății lor şi a copiilor lor. Nicăieri de-a lungul Cernei nu se usucă poamele şi nimeni nu i-a sfătuit pe localnici să facă marmeladă din rodul livezilor lor de pruni şi meri. Bieții oameni, trăiți în bezna neştiinței, nu-şi dau seama cît de minunat ar întregi aceste magiunuri hrana săracă a copiilor lor. Ți se rupe inima cînd îi întîlneşti pe aceşti omuleți cît o şchioapă de înalți şi îl

vezi pieriți la față de nemîncare sau purtînd — în obrajii lor ca de ceară — sinistrele scofîlcituri ale lipsei de hrană. Conacele se țin lanț, de parcă sînt un adevărat sătuc. De la o vreme — bogat încotoşmănați în veşmîntul făgetului des — uriaşii de piatră se înghesuie tot mai mult, înaintînd cu stăruință către malul apei. Rovinele şi luncile devin mereu mai înguste, astfel încît pînă şi poteca trebuie să-şi caute scăpare din strîmtoare. O dată cu cărarea trecem şi noi peste Cerna, pe malul ei stîng.

Zborul privirii ne este mereu oblonit de peria deasă a făgetului şi de strîmturişul văii. În luncile care, pe aici, tivesc sărăcăcios malurile Cernei, fiecare palmă de pămînt este folosită. Culturi de porumb, însămînțări cu cînepă său, livadă nebrăzdată de fierul plugului, „moşia" dă cele de nevoie stăpînilor ei. Puțin mai departe însă conacele se răresc şi delnițele moşnenilor se fac, pe aci, sfori de moşie oleacă mai cuprinzătoare.

Vrîstate pe copaci sau zugrăvite pe pietrele din marginea drumului, întîlnim curînd şi unele semne ale marcajului pus pe aici pentru a uşura orientarea drumeților. Semnele lui albastre însoțesc plaiul care — plecat de pe crestele Retezatului şi trecînd peste Godeanu — coboară pe lîngă apa Cernei şi ajunge apoi tocmai la Herculane. Vrîstăril-e cu vopsea, deşi însemnate la mare depărtare una de alta, sînt totuşi de folos drumeților care trec, pentru întîia oară, pe acest traseu.

Într-o poiană ceva mai lărguță, în Poiana Schitului, ne oprim pentru un popas de cîteva minute, scurt răgaz în timpul căruia ne potolim setea cu apa rece a pîrăiaşului care zburdă şăgalnic peste pietrele fundului îngust, coborînd repede din munte, pe stînga Cernei.

Porniți din nou la drum, cărarea ne poartă paşii prin

sihla de fag mîndru şi urcă vîrtos pe grumazul de piatră văroasă al malului Cernei. Cînd suişul se domoleşte şi plaiul ajunge sus, pe coamă, deasupra spinării muncelului, trebuie să fim cu grijă la drumul pe care vom merge în continuare. Şleaul larg al drumului din.stînga, Plaiul Schitului, trecînd în urcuş peste dealul Drăghiceanu şi şerpuind de-a lungul culmii Obîrşiei — duce la Obîrşia-Cloşani. Noi vom lua-o către dreapta şi, coborînd de-a coasta, ne vom apropia mereu de Cerna pe care — din cauza urcuşului prin făget — am lăsat-o să fugă mult şi departe în jos, înghesuită pe fundul văii adînci şi strîmte.

Cioban de la mioare

Priveliştea este neasemuit de frumoasă acum cînd, în lungul spintecăturii văii, zarea s-a deschis mult şi tiveşte vag cerul către depărtările abia ghicite prin pîcla diafană a unduirii aerului încins puternic de soare. Cărarea şerpuieşte larg prin pajişte şi ocoleşte bolovanii — cît casa de voinici — cu care este stropită clina stingă a văii. Răspîndite din belşug — fără să întîlnească oprelişte pe fața aceasta de munte, — steiurile izbucnesc, masive şi semețe, din finul pajiştei. Locurile mai sînt vrîstate pe aici şi cu puzderia copacilor care au fost despuiați cu totul de crengile din partea de jos a trunchiurilor pentru ca, astfel, arborii să poată prijoni cît mai mult fîn, clădit stog împrejur, pe lîngă fusul lor de lemn văduvit de podoaba crengilor. Alături de risipa bogată a stîncilor, această vrîstare cu copaci a pajiştei întruchipează un peisaj de rai în care conacele şi stogurile de fîn — adunate mai de mult, după prima coasă a fînului

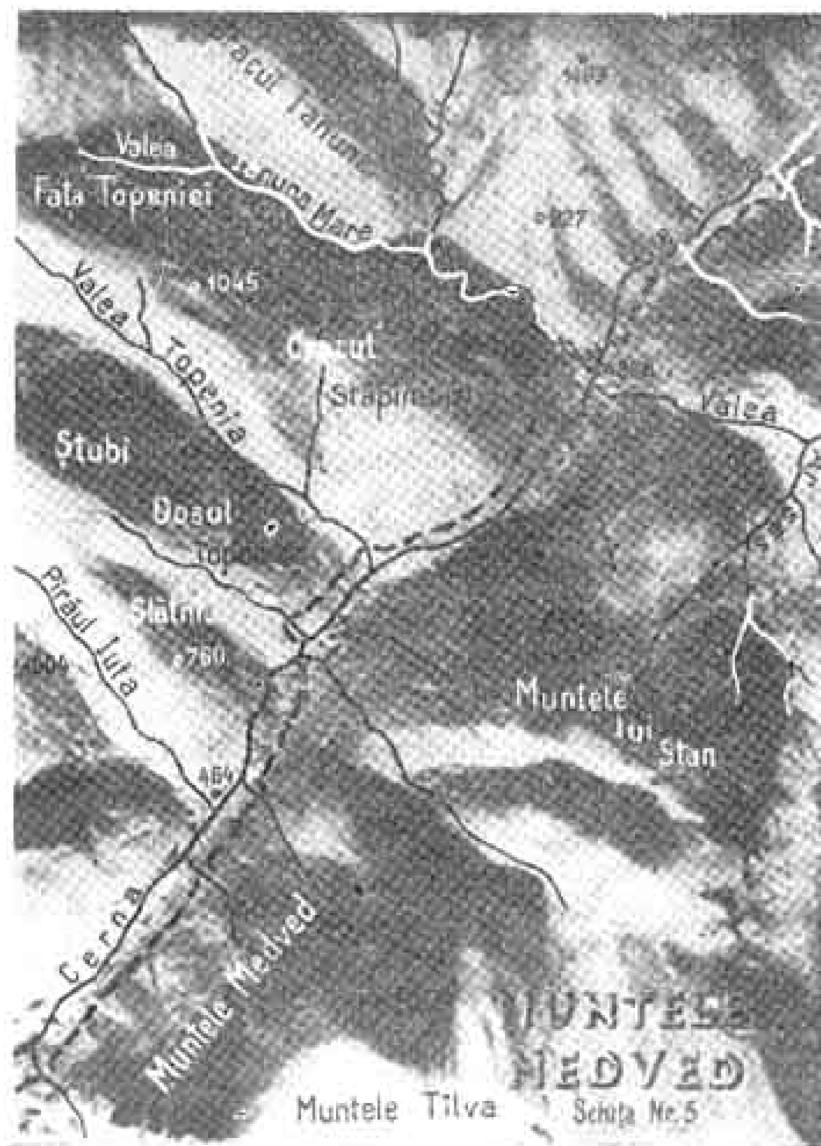
— întregesc de minune armonia de forme şi culori.

Jos, în afund de vale, Cerna sclipeşte ca o cordeluță de argint sclipitor, strălucire scoasă din plin în lumină de verdele închis al bungetului care îmbracă, pe de-a rîndul, țancurile de pe dreapta apei. Cărăruia noastră nu-i chip sa ne asculte vrerea, care mai degrabă ne-ar purta paşii către scînteierea de argint din vale, decît să ne lase să mergem atît de departe de ea. De bunăseamă însă ea ştie că jos ar întîlni piedici grele în cale, astfel încît ne duce mereu pe sus, ocolind obstacolele din fundul îngust al ulucului văii.

Ieşit din minunea de poiană, cu steiurile ei risipite prin iarbă şi cu copacii tunşi, drumeagul — departe de Cerna — sare peste un vîlcel care îşi mînă apele deva le, murmurînd vesel, şi se ține mereu de-a coasta, în salturile lui zburdalnice peste talazurile de piatră ale muntelui. De-a lungul unei porțiuni a cărării, suişul este mai greu şi ajunge pînă sus, pe spinare de runc. De aci înainte, mereu prin făget, urcăm şi coborîm agale fețele de munte vălurite în unduirile.stîncii, pînă cînd — înspre stînga din poteca noastră — se desparte un alt drum. Ramificația aceasta.a plaiului duce, peste culmea Obîrşiei, spre Cloşani.

Curînd după ce trecem dincolo de furca drumurilor, oblonul crengilor şi al frunzişului pădurii se ridică din fața privirii, dar zarea ne rămîne totuşi închisă de pereții înalți din piatră zdrențuită, ziduri de stîncă tare care cuprind iarăşi apa Cernei între chingile strînse ale strungii dintre țancuri. Din stînga noastră valea Arşasca îşi săgetează apele, în coborîş repezit, către Cerna. Trecem peste şuvoiul pîrăului, sărind din piatră-n piatră. Ne continuăm drumul ocolind la dreapta şi coborîm o dată cu poteca, trecînd pe sub umbra făgetului des. Trecem apoi uşor peste un vîlcel sec şi ne apropiem mereu de apa Cernei care, pe aici, nu-i

la mai mult de douăzeci de metri sub noi. Nu prea departe de vîlcelul fără apă, drumul ajunge aproape chiar lîngă malul Cernei, urcă puţin într-o poiană şi se alătură apoi iarăşi de panglica lată a apei.

De aici încolo — pe malul stîng al văii — caii n-ar putea trece mai departe din pricina opreliște! pe care le-o scoate în cale zidul de piatră al muntelui ce începe a se alătura mult prea mult de firul apei. Ne scoatem bocancii și trecem și noi apa, prin vad ajungînd pe celălalt mal, în locurile pe unde valea Ianuna — seacă acum de ape — coboară în Cerna.

Sub umbra împuținată pînă aproape de dispariție de palele fierbinți ale aerului încins de arșiță, facem popasul de amiază și ne pregătim sa prînzim. Mai mult ne.pregătim decît ospătăm: pentru masă n-avem decît prea puține altele de pus pe lîngă cei cîțiva păstrăvi pe care i-am cumpărat la Corcoaia și pe care o să-i prăjim aici, în tigaie. Stăpînul conacului de alături, un ceapcin de om, crezînd că am ajuns la mare ananghie și că poate deci scoate șapte piei de pe noi, ne cere pentru o mămăligă rece — fiartă mai ieri dintr-un pumn de mălai — prețul unei merțe de boabe. Ne este însă atît de cald sub canonul arșiței încît nu ne încumetăm să-i mai dăm vreo ripostă. Îl lăsăm în plata Domnului. Se uită mirat la noi și pleacă apoi mofluz, bodogănind în dodii. Noi ne scoatem din saci ceea ce bruma ne-a mai rămas din merindele cumpărate de la bacii stînelor și de la gospodarii conacelor întîlnite pînă aici și, cu aceste firimituri, la care adăogăm păstrăvii prăjiți în ulei, încropim o masă destul de bună. Este drept că prînzul a fost destul de frugal dar, spune unul dintre noi, pe o căldură ca asta nu-i bine să-ți încarci prea mult stomacul. Cel care ne dădea sfatul era un adevărat mîncău. N-a dat cinstea pe rușine nici de data aceasta și a înfulecat doi păstrăvi, pe cei mai mari; nouă, celorlalți, ne-a lăsat numai cîte unul, dintre cel mai prăpădiți.

Ne adunăm bagajele pe care le urcăm iarăși pe cai și

— a avut dreptate mîncăul spunînd că nu e bine să-ți încarci stomacul — pornim uşor la drum, mai departe. În calea de aici încolo, vîlcelele care coboară din dreapta noastră spre Cerna se întîlnesc mai la fiecare pas, unele cu apă şi altele seci. Cîte unul — neacoperit de pădure şi plin de bolovani — se soreşte, scăldat în lumină şi părpălit în arsiță. Altul — învăluit în covorul gros al frunzelor ruginite, căzute jos de pe ramul gros al codrului des de fag — încearcă să se ascundă printre copaci de potopul căldurii din această vară neobişnuit de secetoasă.

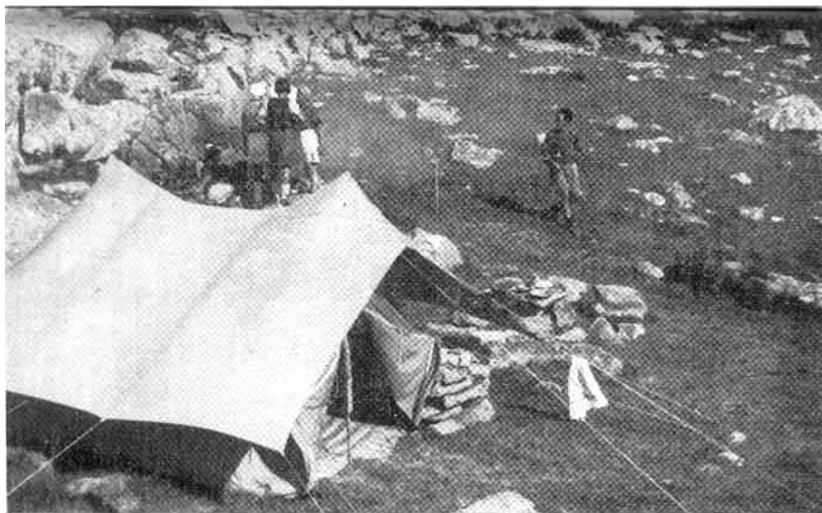
Primului vîlcel i-a mai rămas încă destulă apă ca s-o poată trimite pe scocul unei morişti, soață bună a celei de la izvoarele Cernei. Pe fundul celui care urmează abia se mai prelinge însă un firişor firav de apă. Străbătînd prin pădurea deasă de fag bătrîn, trecem încă peste o viroagă uscată, albie de pîrău sec pe fundul căruia — în loc de apă — este aşternut un covor des de frunză uscată. Vîlcelul care vine acum la rînd a mai păstrat, sub frunziş, puțină umezeală. Ultimul fir de vale pe care îl întîlnim este uscat de-a binelea.

În coborîş tihnit ajungem apoi la Cerna. Cărarea suie pe piatra peretelui, la vreo douăzeci ele metri mai sus de fața apei. Pentru cai, mersul mai departe — pe malul drept — nu mai este cu putință. De aceea caii — împreună cu stăpînii lor, flăcăul şi codana de la Corcoaia — trec prin vad pe malul celălalt. Cu piciorul, noi ne-am putea continua mersul — pînă jos la Herculane — mergînd fie pe dreapta, fie pe stînga văii.

Trecerea Cernii n-o mai facem, de data aceasta, prin vad: folosim în acest scop un pod suspendat.

Peste apa, cele două maluri au fost îmbăierate cu patru odgoane de sîrmă împletită, cabluri vechi dintre cele

folosite la funiculiarele cu care se cară buştenii din pădure. Prinse cu sîrme groase de funiile de oțel, nişte speteze de lemn — subțiri ca o şindrilă mai groasă — închipuiesc podeaua care, acum cînd trecem noi pe aici, are o mulțime de găuri din cauza scînduri lor lipsă. Atunci cînd, în toamnă tîrziu, apele Cernei cresc într-atîta de mult încît trecerea prin vad nu mai este cu putință, localnicii împlinesc — cu scînduri noi — golurile dintre podele şi peste pod pot trece atunci chiar şi turme întregi de oi. Lățimea punții nu trece de un metru; lungimea ei depăşeşte cincizeci-şaizeci. Întins în chip de parapet, un alt odgon întregeşte puntea; el este legat la trei palme depărtare de podea şi numai pe partea dreaptă a podului. Jos — la vreo zece-cincisprezece metri sub punte— apa Cernei curge rostogolindu-se repede peste pietrele multe de pe fundul albiei.

Cortul este gata şi aşteaptă oaspeţi

Construcția podului este destul de trainică şi, dacă ar avea nişte podele mai groase, puntea nu s-ar rupe nici dacă, peste ea, oamenii ar trece în două şiruri dese, înghesuiți

unul lîngă altul. Legănările largi ale podului în sus şi în jos, cît şi subțirimea podelelor lui ne dau însă fiori de teamă. Mai ales femeile au emoții, trag chiote scurte, închid ochii şi le apucă amețeala tocmai în mijlocul punții. Trecerea peste pod se termină însă cu bine — fără ca vreunul dintre noi să facă vreo boroboață — şi, ajunşi pe malul stîng, începem, de-a coasta, un lung urcuş prin sihlă de fag.

Sus de tot priveliştea zboară nestingherită peste creste şi-i d'e un farmec încîntător. Malurile văii sînt atît de înalte că ajung sa măso-are aproape două sute de metri. Ele s-au apropiat atît de mult unul de altul, încît închipuiesc un şanț uriaş scobit în stîncă de giganții basmelor străvechi. Agățate de perete, conacele şi lanurile semănate cu secară sau cultivate cu porumb, olate cuprinse de ale bănățenilor, se înşiră lanț pe malul de peste apă. Printre ele — răzlețiți pe de-a rîndul — copacii, tunşi pe tulpină şi rămaşi cu verziş numai către vîrf, par nişte facle cu clăbuc de fum împietrit peste flacără. Numai culoarea le este alta decît cea a faclelor dar, după ce bruma rece a toamnelor frige pădurea — atunci cînd, în asfințit, frunza arborilor se face ca sîngele de roşie — copacii aceştia par într-adevăr nişte uriaşe făclii aprinse de ultimile raze ale soarelui care apune. De-a lungul clinei repezi, poteca de picior a malului drept al văii încinge necurmat brîul peretelui de piatră.

Pe partea dinspre noi a văii, zarea din stînga ne este închisă de zidul stîncii ferestruită şi zdrențuită în Vîrtoape, adînci zbîrcituri ca nişte uriaşe riduri săpate de ape pe obrazul de calcar tal muntelui. Pe dedesubtul locurilor rele ale rapănului de piatră curs din creastă, postați înguste de fîneață despart conacele unele de altele. Ițele încurcate ale potecilor se țes peste tot, printre cuiburile dese de cartofi şi puținele lanuri de porumb, sau se învîrtejează pe după

uriaşe steiuri de piatră văroasă.

Am ajuns aproape să terminăm cu urcuşul cînd întîlnim în cale un şipot micuț, prins în uluc de lemn, firişor subțire de apă puțină, dar rece ca gheața. După ce ne astîmpărăm setea la izvor, nu mai mergem mult şi — sus pe plai — terminăm cu suişul care, pînă acum, n-a fost întrerupt în vreun loc de tihna unui cît de uşor coborîş. De aici înainte, cărarea saltă peste vălurelele de piatră ale muntelui, suind în urcuş nesimțit, mereu mai uşor, şi coborînd pe fețe de stînca tot mai în lung, cu cît drumul merge mai departe.

Am ajuns pe muntele Medved, muntele Ursului, şi sîntem străjuiți — pe stînga — de cortina pietroasă a peretului înalt de calcar; pe sub noi, adîncită în genune, se frămîntă Cerna a cărei trecere peste stînci i-o ghicim, de aici, numai după un murmur uşor care-i doar zvonul îndepărtat al zbuciumului de ape şi al luptei rîului cu pragurile de piatră ridicate în calea lui de muntele vrăjmaş.

Soarele scăpată repede în amurg şi umbrele înserării coboară grabnic de pe creste. Dinspre apus se adună nori negri şi grei. Sîntem siliți să ne gîndim deci la popasul pentru noapte şi ne oprim în apropierea unui conac cățărat sus, pe fața malului înalt al văii. Întindem corturile după ce ne muncim mult ca să găsim o palmă de pămînt mai puțin povîrnit. Am ales, dar n-am prea avut ce culege ! Vatra corturilor a trebuit să fie croită pe un loc în ponci, atît de înclinat încît ne este teamă că vom aluneca devale — cu corturi cu tot — şi că ne vom opri jos, tocmai în apele Cernei.

Imediat după ce terminăm de cinat, tîrziu în noapte, sub negura păcurie a cerului fără stele, începe o vînzoleală aprigă de vînt. Fumoarele subțiri de cînepă, cu care pînzele

corturilor sînt legate de ţăruşii înfipţi în pămînt, vibrează întinse coardă şi şuieră ascuţit în vînt. Fulgere lungi

spintecă norii groşi ce boltesc cerul şi bubuitul grav al tunetelor care se succed în cascadă, izbit în pereţii de stîncă, umple valea cu răsunetul lui înfundat în taina hăului. Picături mari şi dese de ploaie răpăie des pe pînza întinsă a corturilor şi gloanţele mari ale grindinii izbesc vîrtos în ea, de mai s-o străpungă.

* * *

În ropot lung de darabană, adormim totuşi, curînd, rupţi de oboseală.

Cerna, nu prea tare,
S-aud glas de fată mare.
Înceată, Cerna, înceată,
Cerna mea curată,
S-aud glas de fată.
Cerna l-auzea,
Pe loc înceta
Şi nu mai mugea.

(Balada lui Iovan-Iorgovan)

Înainte ca zorile să înceapă a înflăcăra crestele munţilor din jur, atunci cînd somnul îţi este mai dulce decît oricînd — în vis poate, sau venind de peste Reteziatu — îmi susură în ureche frînturi din înşir-te-mărgăritele murmurat de moş Costea într-o noapte scăldată în lumina de argint a lunii:

„...Şi cînd o rămas bala numai cu un cap, încrîncenată în nesuferită durere, o răcnit năprasnic, s-o smucit cu mare mînie din strînsoarea muntelui şi o fugit de vuia valea. Ca vîntul de iute fugea zmeul, dar şi volnicul era pe urma lui. Dar nu-l mai ţinea chiar aşa de-aproape pe balaur că i-o ieşit în calea lui făt-frumos o codană de fată, mîndră-n toate celea, că la soare te puteai uita dar la ea, ba.

Şi iată că pîrdalnica de dragoste — bat-o vina — o încurcat iţele şi o dat pas şarpelui să scape de urgie, ascunzîndu-se la Mehadia în scorburi de munte. Şi de acolo — din sîngele lui scîrnav, care bolboroseşte în toate gîtlejurile retezate de paloşul novăceanului — se face o baltă puturoasă în mîzga căreia creste musca golumbacă,

de strică vitele oamenilor mai rău decît balaurul.

Mai apoi o încercat el, voinicul, sa afle iarăşi urma hiarei, dar de-a surda i-o fost truda. Ba, umblînd după zmeu, o pierdut voinicul şi pe Ileana-Cosînzeana. N-o mai aflat-o pe nicăieri şi de atunci mereu se roagă el de Cerna ca să nu se mai zbuciume aşa de tare. Poate că de n-o mai face apa atîta zarvă o putea ajunge şi el, voinicul, sa audă iarăşi pe unde cîntă crăiasa care i-o furat inima".

Ridicăm tabăra de pe Medved şi pornim apoi agale pe calea ultimei zile în care vom mai hălădui de-a lungul Cernei. Un timp, cărarea o ține tot de-a coasta, urcă şi coboară uşor şi mai apoi — făcînd pieziş la dreapta — începe sa se apropie de firul văii Cernei.

Vechile noastre cunoştințe, gurguiele din beton şi din piatră ale vechii granițe, ne ies iarăşi în cale. Primul semn de hotar pe care îl întîlnim, este înfipt pe liniia frontierei de altădată în locul de unde ea urca — de aici, la Cortină — pe culmile din stînga Cernei.

Ajuns în pădure, drumeagul se lărgeşte binişor şi se face şleau bun de căruță. Copacii sînt înşirați pe marginea lui la rînd, de parcă trecem printr-o alee. Se simte apropierea civilizației după cum se simte şi apropierea Cernei care, nu departe, îşi lărmuieşte apele în forfotă mare. Sîntem sus pe mal, la zece-cincisprezece stînjeni deasupra crestelor undelor înspicate cu horbota spumei. Cîțiva paşi mai departe, suind în urcuş domol, ne îndepărtăm puțin de apă. Revenim curînd iarăşi în apropierea Cernei şi, din nou apoi, ne răzlețim de ea suind,

de-a stînga, prin pădure.

Cerna a rămas mult devale-n jos şi noi drumuim alene pe (aleea de sub rămurişul des al fagilor. În stînga potecii, un şipot cu uluc gungureşte străjuit de o troiță de lemn. Drumul a devenit acum o adevărată şoseluță pe care — dacă pe alocuri ea n-ar fi stricată de ape — ar putea merge şi automobilele. Drumeagul străbate mereu prin făget şi se urcă sus, sus de tot, mult deasupra volburei de ape. Şleaul larg al drumului începe a coborî apoi şi, înainte de a ajunge pe malul Cernei, întîlneşte în cale un olat bănățean, îngrijită şi cuprinsă gospodărie cu case mari şi grajduri încăpătoare pentru vite. Acareturile ei sînt toate adăpostite sub sănătoase acoperişuri de țiglă roşie. S-au terminat conacele sărace ale oltenilor şi locul lor l-a luat gospodăria temeinic aşezată a bănățeanului.

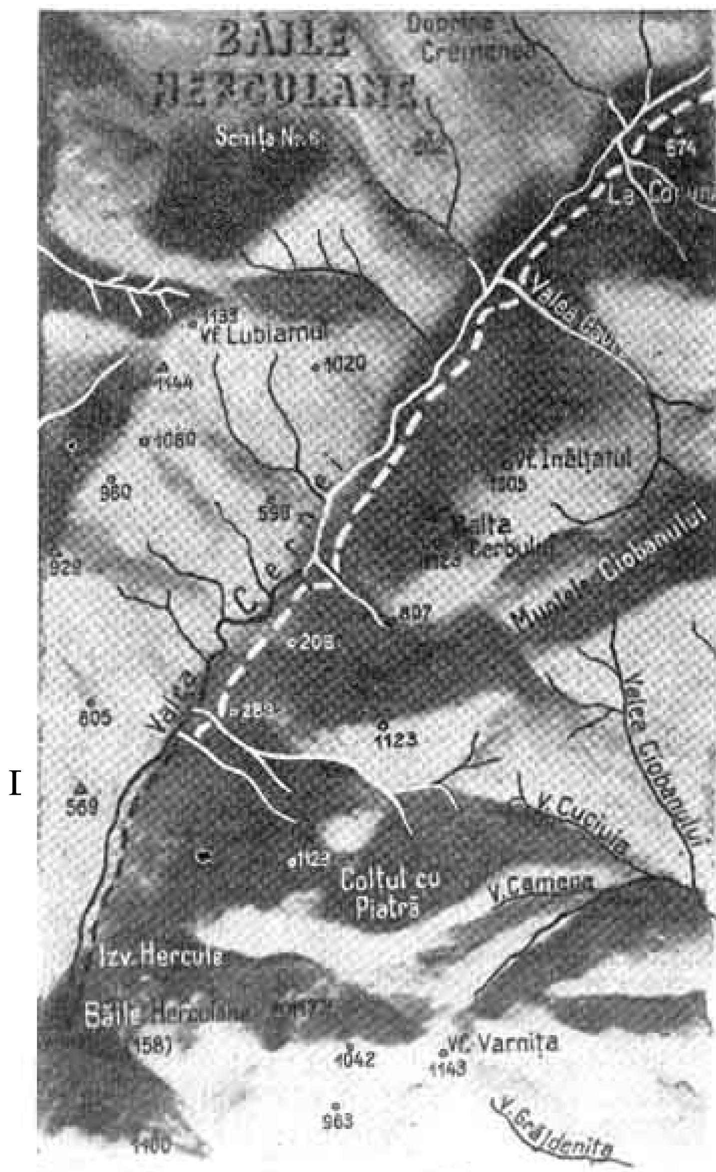
Drumul nostru nu rămîne prea mult timp prin preajma apei. Silit să ocolească o dîlmă gurguiată a cărei clină prăvălită, dinspre dreapta, se scaldă în Cerna, drumeagul suie pe muncei şi îl înconjoară pe la stînga lui. Trecem prin şaua dintre grui şi piciorul de munte. Urcăm apoi mereu, în suiş uşor însă, pînă ce ajungem sus pe culme, în pădure.

De aici încolo începem să ne lăsăm devale într-un coborîş continuu pe care, pînă la Herculane, mai că nu-l va întrerupe nici un suiş. Dinspre stînga, prin pădure, un vîlcel ne taie calea şi o potecă sileşte în sus, urcînd pe grumaz de munte. Suim o costişă lungă de numai cîțiva paşi şi lăsăm — în dreapta — o platformă de piatră cu înconjur de bănci pentru odihnă. Pe bănci, adunați ciucure, copii de toate vîrstele — veniți de la Herculane ca să se plimbe pe-aici cu părinții lor — scot exclamații de uimire, sorbind cu nesaț minunea de frumos a Cernei. Apa ei, balaurul lung ai cărui

solzi de argint scînteiază în lumina tare a soarelui, se zbuciumă în neastîmpăr şi spumegă aprig în fundul hăului, în valea umbrită — peste tot, dincolo de maluri — de frunzişul verde-negru al pădurii.

Rostul nostru de incorigibili bate-poduri, hoinari stăpîniți de un neostoit alean pentru toate comorile de neasemuită frumusețe ale patriei, nu ne îndeamnă nici să ne oprim locului şi nici nu ne îngăduie să facem popasuri prea lungi. Pornim deci mai departe, mergînd mereu devale. Trecem iarăşi peste un vîlcel ieşit şi el, în calea noastră, tot din taina bungetului.

Pe marginea şoselei şi — mai în afund — departe către inima codrului, fagul îşi află şi alți prieteni în viața pe care şi-o duce pe munte: din ce în ce mai mulți brazi, tei şi castani îi țin tovărăşie. Cerna nu mai este atît de departe; s-a apropiat mult de drumul nostru. De-a stînga şoseluței, o fîntînă cu vînă bogată în apă rece şi cu bănci pentru odihnă, durate din beton — Cişmeaua Voinescului — ne îmbie la oleacă de odihnă.

După popasul de aici, cu puteri noi pornim mai departe. Şoseaua, care rămîne mereu sub umbra copacilor,

devine din ce în ce mai largă şi mai bine întreţinută. Cerna este şi ea pe aproape şi curge pe alături de drumul nostru. Se zbuciumă încă învolburată de spumă. Puţin timp se mai voiniceşte însă Cerna, fiindcă omul îi smulge iarăşi puterea apelor. Îi secătuieşte lacum forţele aproape cu totul şi nu numai oleacă, aşa cum o făcuse — mai în glumă — cu morişcă de la izvoarele ei. Un baraj puternic, întocmit din piatra împlîntată trainic în betonul tare de ciment, a fost clădit de-a curmezişul albiei. Zăgazul acesta abate apele în carnalul săpat în stîncă şi le poartă — mai departe, la uzină — acolo unde ele învîrtesc mori mari de oţel învîrtejate ca sălaşul melcului şi închise în cutii uriaşe de metal. Aci, în aceste închisori negre, apele Cernei îşi lasă toată puterea lor, putere pe care omul o foloseşte din plin pentru încîntarea şi pentru nevoile lui de viaţă.

La treizeci de paşi mai departe, şoseaua trece — peste pod — pe dreapta Cernei. Caii, în mersul lor pe şosea, ajung dincolo de apă, iar noi ne continuăm calea mărşăluind de-a lungul buzei cimentate a canalului uzinei.

Am intrat acum în Herculane sau — mai bine zis — ne-am apropiat mult de centrul staţiunii. În pădure, de pe terasa unui restaurant. Vilegiaturiştii ne privesc cu interes. Numai un ipochimen de femeie — reprezentant al unei lumi care nu ne înţelege — cu obrazul ei imos de vopselele aşternute curcubeu pe pomeţi şi în jurul ochilor, ne priveşte cu dispreţ prin sticlele ochelarilor pe care-i ţine de mîner, plină de ifose şi de ea.

Uzina băilor nu este departe şi — dincolo de ea, peste pod — trecem albia Cernei şi ajungem caii din urmă. Am ajuns în centrul staţiunii. Cumpărăm cîte ceva de ale gurii şi ne îndreptăm apoi grăbiţi către gara.

În această ultimă porţiune a drumului ne luăm rămas

bun de la Cerna pe care o trecem iarăşi — pe celălalt mal — de data aceasta peste un pod de fier, întins deasupra unei ape pe care nu o mai recunoaştem. Este adîncă de numai un lat de palmă. Curge lin lacum şi fără pic de zarvă; mai că nici nu susură. Se furişează pitit şi sfioasă peste pietrişul mărunt al albiei.

Tace în mersul ei. De-a surda îi este însă tăcerea fiindcă — nici aşa — Iovan-Iorgovan, chipeşul novăcean al basmului, n-o mai aude cîntînd pe Ileana-Cosînzeana. Şi nu-l mai aude nici pe balaur, pe scorpia cea rea. Căci, de amară ce îi este fierea că a pierdut-o pe crăiasa inimii lui, l-ar face zob şi mii de fărîme pe balaur.

Iar noi intrăm în gară o diată cu un alt balaur, ala neagră de fum şi plină de zornăit, zarvă zgomotoasă pe care trenul o sună din oasele-i de oțel. Acest balaur al timpurilor noastre ne soarbe în măruntaiele lui pentru a ne purta apoi departe, departe, ducîndu-ne pe fiecare la casa şi rostul lui. Acolo, în unele dintre clipele de răgaz pe care ni le vor lăsa treburile de fiecare zi, sîntem siguri că — deşi numai în amintire — vom mai merge, destul de des, pe minunatul drum al Cernei şi pe urzealia de aur a basmului ei. Şi unul şi alta au fost prea frumoase ca să le putem uita vreodată.

NOTE TEHNICE

(Lămuriri)

Încredințînd tiparului însemnările mele despre calea străbătută — peste Retezat, din Sălaş la Herculane — am urmărit, în primul rînd, să pun la îndemîna drumeților o călăuză turistică cît se poate mai completă. În acest scop am întregit descrierea drumului parcurs cu unele date tehnice, date care însoțesc textul sub forma notelor tehnice din capitolul care urmează.

Drumeții vor găsi în aceste valori numerice informații care privesc timpul de mers necesar pentru a se ajunge de la un punct al traseului la altul şi vor afla altitudinea locurilor, peste care trec în drumul parcurs de ei. Se indică de asemenea cîți paşi trebuie făcuți pentru acoperirea distanțelor respective.

Luate împreună — timpul de mers, altitudinea şi numărul de paşi — aceste valori oglindesc dificultatea traseului turistic la care ele se referă şi dau astfel drumețului una dintre cele mai prețioase informații pentru întocmirea itinerariului excursiei şi pentru parcurgerea lui în bune condițiuni.

Pentru timpul de mers s-a adoptat o notație convențională, însemnîndu-se cu O (zero) ora de plecare din locul de unde încep, la fiecare capitol în parte, însemnările tehnice. Valorile înscrise în coloana „timpul de mers" reprezintă timpul necesar pentru parcurgerea distanțelor. Indicația cuprinsă în prima jumătate a coloanei arată timpul necesar pentru parcurgerea distanței, de la o etapă cronometrată la următoarea (de la o notă la alta). Cealaltă valoare dată pentru timpul de mers, cea înscrisă în a doua jumătate a coloanei, reprezintă timpul total scurs de

cînd s-a pornit la drum şi pînă la sosirea în locul unde se face cronometrarea respectivă. În timpii de mers daţi de noi, timpi care au o valoare medie, nu sînt cuprinse decît opririle scurte, acelea ce sînt strict necesare pentru refacerea ritmului respiraţiei; popasurile mai lungi (acelea făcute pentru odihnă, masă, fotografii sau pentru cercetarea hărţii şi a locurilor) nu au fost cuprinse în măsurătorile noastre. Ele variază de la caz la caz, fiind proprii oricărui drumeţ, şi trebuie luate neapărat în seamă atunci cînd se întocmeşte itinerariul unei zile de mers, itinerar care va fi limitat la o lungime potrivită cu scopul urmărit: excursie de plăcere şi nu marş forţat.

Cel de al doilea element dat în notele tehnice este altitudinea, valoarea ei indicînd înălţimea la care se află punctul respectiv, înălţime considerată în raport cu nivelul mediu al mării. Acest din urmă nivel are altitudinea O (zero). Intrucît s-au făcut notări şi în locurile în care declivitatea terenului se schimbă, drumeţul poate folosi cunoaşterea diferenţelor de altitudine dintre două puncte consecutive ale traseului pentru a aprecia dificultăţile pe care le vă avea de învins în drumul său. Dacă într-un timp scurt trebuie trecută o diferenţă mare de nivel, vom avea de-a face cu un pripor — atunci cînd altitudinea creşte — şi cu un coborîş prăvălit — atunci cînd altitudinea scade.

Pentru măsurarea altitudinii unui punct de pe faţa pămîntului se folosesc barometrele aneroide, compensate, numite altimetre. Acestea sînt nişte instrumente portative, mici dar destul de precise. În reailitate, cu ele se măsoară valoarea presiunii atmosferice şi din ea se deduce altitudinea punctului în care s-a făcut măsurătoarea. Se folosesc în acest scop indicaţiile legii fizice care statorniceşte că presiunea barometrică scade o data cu

creşterea înălţimii. Cadranele altimetrelor poartă pe ele gradaţii care dau direct altitudinea fără să mai fie nevoie de tabele pentru transformările corespunzătoare. Unele altimetre sînt astfel construite încît pot fi utilizate şi ca barometre propriu-zise.

Al treilea element înscris în notele tehnice este numărul paşilor făcuţi pentru acoperirea distanţelor drumuite, el fiind trecut în ultima coloană a tabelelor. Valoarea notată în prima jumătate a coloanei reprezintă numărul de paşi făcuţi pentru parcurgerea distanţei de la o etapă măsurată pînă la cea următoare (de la o notă la alta). Valoarea a doua, cea notată în ultima jumătate a coloanei din tablou, arată numărul de paşi făcuţi de la începerea drumului şi pînă la locul în care se face numărătoarea (distanţe cumulate, pe capitolele broşurii).

Pentru a se înţelege mai bine sistemul acesta de a înfăţişa dificultăţile unui traseu, prin indicarea numărului de paşi făcuţi pentru parcurgerea lui, sînt necesare unele lămuriri mai ample. În primul rînd, nu se va încerca niciodată să se transforme numărul de paşi în distanţe a căror lungime poate fi exprimată în metri fiindcă, la munte, aceasta nu este nici posibil şi nici nu dă indicaţii juste.

Să presupunem că trebuie să parcurgem o distanţă orizontală a cărei lungime este de 100 m şi că pentru străbaterea ei am făcut 125 de paşi. Dacă aceeaşi lungime de traseu trebuie urcată pe o costişă, vor fi necesari pentru parcurgerea ei mai mulţi paşi decît cei 125 făcuţi pe drumul orizontal. Aceasta, din cauză că — la urcuş — deschiderea pasului se micşorează cu atît mai mult cu cît rampa terenului este mai mare. Rezultă deci că dacă, în timp de un minut, se urcă o diferenţă de nivel de cinci metri, făcându-se 125 de paşi, am parcurs un drum mai uşor decît dacă în

acelaşi timp, am făcut — tot la urcuş — 200 de paşi.

La coborîre, pentru pante mici, pasul se lungeşte; aceeaşi distanță este parcursă cu un număr mai mic de paşi: drumul este mai uşor. Dacă însă panta creşte, lungimea pasului se scurtează; pe aceeaşi distanță se fac mai mulți paşi: drumul este mai greu, deşi coborîm.

Colţii Pelegii

Este clar deci că, dacă se ține seama de toate datele tehnice indicate de noi, vom avea o imagine corespunzătoare a dificultăților unui parcurs şi că ne vom putea grada eforturile în consecință, astfel încît să economisim, cît mai mult cu putință, eforturile fizice.

Luate în parte — timpul de mers, diferența de altitudine şi numărul de paşi — fiecare din ele spune cîte ceva despre greutatea drumului; laolaltă aceste indicații se completează una pe alta şi dificultatea traseului apare în adevărata ei semnificație şi valoare, astfel încît cunoaşterea acestor date tehnice ne este de un real folos, atît la întocmirea itinerariului cît şi la străbaterea lui.

Înainte de a încheia acest capitol, este necesar sa lămurim pe cititorii noştri că număratul paşilor se face cu ajutorul unui instrument care are forma şi mărimea unui ceasornic de buzunar. Acest instrument, numit podometru, se poartă în buzunarul de ceas al pantalonilor. Fiecare pas pe care îl facem este înregistrat de podometru grație mişcării de oscilație e unei greutăți metalice. Prin inerția ei — la fiecare schimbare, prin mers, a centrului de greutate

al corpului drumețului — această greutate face ca una dintre rotițele dințate ale sistemului de contor al instrumentului să se învîrtească, deplasîndu-se cu spațiul unui dinte. Rotirea aceasta antrenează acul indicator al podometrului, făcîndu-l sa înainteze cu o diviziune pe cadran şi să înregistreze astfel orice pas făcut de turist.

Culmea Pietrele

Podometrele ale căror indicații de pe cadran sînt rezultatul unei transformări a numărului de paşi în metri, sînt instrumente care nu pot fi întrebuințate decît pentru măsurarea, cu totul aproximativă, a lungimilor unor trasee, netede ca suprafață şi care, în tot parcursul ce urmează a fi măsurat, au o declivitate mică şi constantă. Astfel de instrumente nu vor fi întrebuințate pe drumurile de munte întrucît, din cauza indicațiilor lor nejuste, ele sînt nefolositoare şi conduc la concluzii greşite.

* * *

Pentru a uşura consultarea hărților din broşură, schițe sumare care completează descrierea drumului, unele

dintre punctele caracteristice ale traseului au fost însemnate pe hărţi cu aceleaşi numere cu care ele sînt indicate atît în cuprinsul descrierii, cît şi în tabelele cu valorile numerice ale datelor tehnice.

[..]

GLOSAR

A

abitir = mai grozav (decît...)
acareturi = clădiri mari, cu toate dependinţele lor
acăţa = a agaţa
aciua (a se) = a se oploşi (undeva sau pe lîngă cineva); a se culca
ala = monstru (în mitologia populară)
aliman, în expresia a ajunge la liman = a ajunge la strîmtoare, a nu mai putea scăpa de o pacoste
altiţă = broderie lată, făcută cu arnici sau cu mătase pe umerii iilor
amar = mulţime, grămadă anin = arin
anţărţ = acum doi ani
arin = arbore cu frunze rotunde şi flori verzui-roşiatice, dispuse în formă de ament; creşte pe malurile rîurilor de munte
aui = a răsuna prelung; a hăui, a hui
avan = straşnic, grozav, cumplit
avrame = goldane; varietate de prune obţinute prin cultură, din specia Prunus insititia

B

bală = monstru, dihanie, fiară groaznică.
baniţă = vas servind ca măsură de capacitate şi avînd aproximativ 20 litri

bate-poduri = hoinar
bidiganie = dihanie
bidiviu = cal (de călărie) tînăr, iute şi frumos
bîcsit = îmbîcsit, îndesat
bîzdoacă = ciomag gros, măciucă mare
blid = vas adînc din care se mănîncă; strachină
boare = suflare, adiere de vînt; aromă, mireasmă
bodogăni = a vorbi rostind cuvintele încet şi nedesluşit; a mormăi
boloboc = vas mare din lemn pentru păstrat vinul, butoi
Borăscu = munte în masivul Godeanu
bord (regional) = stîncă izolată, bine împlîntată în teren
borî (popular) = a vomita
bouar = păzitor de boi, văcar
branişte = pădure cu copaci mari de peste 25 ani
brăcuită (despre pădure) = tăiată în mod neregulat, pe alese
brădiş = brădet, pădure de brazi
brustur — lipan, plantă ierbacee din familia compozeelor
Bucura — munte, lac şi pîrău în masivul Retezat
bujnegai = praf înecăcios; fum gros
bulboană = loc adînc într-o apă curgătoare, unde de obicei apa, învîrtindu-se, formează un vîrtej
bulbuc = băşică de apă; bulboană
bun, -ă = bunic, bunică
bunget = pădure deasă şi întunecoasă

C

cadra, în expresia frumoasă ca o cadră = frumoasă ca o pictură minunată
caia = cui de potcoavă
canon (figurat) = suferinţă, chin
canoni = a (se) chinui, a se trudi, a se munci
căuş = vas de lemn în formă de cupă, folosit pentru a lua cu

el apă, făină, grăunțe etc; nume dat diferitelor părți de unelte în formă de căuş
ceapcîn = om rău la inimă
chilim = scoarță (covor) înflorată
chită = potrivit, aranjat (aşezat) unul peste altul
chiti = a socoti, a judeca
ciocălău = cocean
ciondăni = a sîcîi (certă) pe cineva repetat sau insistent
cioplitură = grinzi sau scînduri obținute prin cioplirea trunchiurilor de copaci
ciritei = tufişuri de copăcei
ciucevă = stîncă înaltă şi prăpăstioasă; cheile unui rîu de munte
cladă = grămadă, morman
clădărie = cantitate mare de lucruri îngrămădite unul peste altul
cleanț = stîncă prăpăstioasă; colț de stîncă
clină = suprafața înclinată (teren) care coboară; pantă, coastă, povîrniş
clisă = pîine necoaptă bine
cnut = un fel de bici făcut dintr-o curea de piele rotundă, cu mai multe sfîrcuri prevăzute cu plumb la vîrf
cobîrnă = colibă mică şi sărăcăcioasă; bordei
cojan = numire întrebuințată pentru a face deosebirea între „mocanii" de la plai şi podgorenii („cojanii") de la vale
colnic = colină
conac = casă la țară, mai ales pe munte; loc de popas; popasul însuşi; interval de timp egal cu o jumătate de zi
conăci = a face popas, a poposi
copcă = săritură
cordeluță = panglică îngustă care serveşte ca ornament
corhăni = a trage devale, pe coaste rîpoase, buştenii

rezultaţi din exploatarea unei păduri
cormană = partea plugului care desparte şi răstoarnă brazdele
cosaşi = nume dat unei insecte din familia lăcustelor, care scoate un ţîrîit asemănător cu fîşîitul coasei
cotlon = colţ, loc ascuns, neumblat, ferit; ascunziş; scobitură în malul unui rîu
crină = pădure mică de arini
cucui = proeminenţă care se face la cap, provocată de lovirea cu un corp tare; (prin extensiune) proeminenţă a terenului muntos
cumpănă, în expresia cumpăna nopţii = miezul nopţii; în expresia cumpănă de ape — linie a terenului de unde apele îşi trag izvorul şi de unde ele se separă, pornind la vale, pe unul din cele două versante
custură = culme ascuţită de munte său de stîncă

D

damf = miros de alcool pe care îl exală un beţiv; exalaţie
darabană = tobă
dărab = bucată dintr-un aliment
dedat = obişnuit, deprins
delniţă = fîşie de teren îngustă şi lungă situată în lunci sau pe dealuri; (prin extensiune) proprietate (agrară)
dihonie = neînţelegere care degenerează în vrajbă; ceartă, ocară
dîlmă = formă de relief izolată avînd forma unui mamelon
dodii = în expresia avorbi în dodii = a vorbi fără şir
estimp = în acest an
estival = de vară, din timpul verii
faur = fierar
fîrtat = prieten nedespărţit pînă la moarte; tovarăş
flocoşele = Siminic, floare-de-colţi (Leontopodium

alpinum)
frupt = derivate ale laptelui
gadină = fiară sălbatică, jivină, lighioană
găvan = scobitură, cavitate
geluit = netezit cu gealăul (cu rindeaua mare)
genune = prăpastie fără fund, abis
ghințură = gențiană, plantă ierbacee cu flori albastre sau galbene, care creşte în regiunile de munte
gorgan = ridicătură de teren (munte) în formă de căpiță
grăpiş = pe brînci
greabăn = partea mai ridicată din şira spinării la împreunarea spetelor
grui = dîlmă de munte
Gruniul = munte în masivul Retezat

H

hălădui = a trăi undeva liniştit, în voie, în libertate
hățaş = cărare prin pădure; drum rîpos
hău = prăpastie adîncă, genune, abis
hiară (regional) = fiară
hojmălău = om mare şi înalt; vlăjgan
hulpav = lacom, nesățios la mîncare; cu atitudine care reflecta
lăcomia hurui = a se dărîma, a se nărui, a se surpa

I

imos = murdar, mînjit
ipochimen = personaj
istov, (în locuțiune adverbial ă) de istov = de tot, cu totul, deplin, cu desăvîrşire
ițі = a se ivi

Î

încropi = a înjgheba, a face rost de...
învîrteja = a se suci în vîrtej

jilip = construcție în formă de canal descoperit, făcută din bîrne şi scînduri sau săpată în pămînt, pe povîrnişul unei coaste, pe care alunecă Ia vale buştenii tăiați în pădurile din regiunea de munte
jip (regional) = jneapăn
jneapăn = ienupăr, arbust răşinos, cu frunzele totdeauna verzi, care creşte în regiunea muntoasă
lăcovişte = loc apătos; mocirlă, mlaştină
lăptoc = jgheab de scînduri prin care trece apa Ia moară; scoc, uluc
leasă = desiş mare într-o pădure, mărăciniş
leat = piesă lungă şi îngustă de lemn, fasonată de obicei în patru muchii, şi folosită la lucrări de dulgherie
leauri = acareturi
liman (figurat) = loc de scăpare, adăpost, refugiu livadă — plantație de pomi fructiferi; întindere de pămînt pe care, de obicei, creşte iarbă pentru cosit sau pentru păşunat
M
maja = măsură de greutate echivalentă cu 100 de ocale
mas = rămînere peste noapte
megiaş = vecin
meliță = aparat (compus dintr-un drug gros cu o scobitură longitudinală şi dintr-o limbă) cu care se sfărîmă cotoarele de cînepă ca să cadă toată coaja de pe fire; (figurat) femeie limbută
merță = măsură veche de capacitate, echivalentă cu zece banițe
minteni = îndată
mîzgă = noroi lunecos format în urma unei ploi repezi
mîli = a umple cu mîl, a înnămoli
mofluz = păgubit
molid = arbore răşinos înrudit cu bradul

morenă = rocă sfărîmată în blocuri, de diferite dimensiuni, cărate de gheţari
mreajă (figurat) = farmec în care îţi sînt prinse simţurile şi gîndurile cum este prins peştele în plasa cu acelaşi nume
muncei = colină
muştiuc = capătul ţevii de la pipă sau de la instrumentele muzicale de suflat

N

nagodă = minunăţie; fiinţă fantastică şi pocită
Naiba = pîrău, afluent pe dreapta Cernei
năpastă = namilă
neam = nimic
nămetenie = matahală
nevoi (a) = a se opinti, a se trudi
noian (figurat) = întindere (cantitate) mare
novac = uriaş

O

oarzăn = timpuriu
oblong = lunguieţ, mai mult lung decît larg
olat = proprietate agrară cu clădirile ei
olăcar = mesager, ştafetă
ortac = tovarăş
ostoi = a (se) linişti
otihni = a suflă din greu, a icni
otavă = iarbă crescută după a doua cositură
otova = neted
pală = sabie scurtă şi lată cu două tăişuri; cît se coseşte o dată cu pala coasei; pălălaie
pas = îngăduinţă, libertate, ocazie
pălălaie = flacără mare
părpăli = a arde pe deasupra
Pegas (mitologie) = cal înaripat care, dintr-o lovitură de

copită, făcu să țîşnească pe muntele Helicon fîntîna Hipocrena, cea cansacrată muzelor
Peleaga = cel mai înalt vîrf din masivul Retezat, 2511 m altitudine
pîclă = căldură înăbuşitoare, negură, întunecime
pîrdalnic = afurisit
plai = loc întins pe muntele înalt; potecă de munte
platoşă = îmbrăcăminte groasă (de zale, gheață, piatră etc.)
pocladă = aşternut; pătură de pus sub şaua cailor
podişcă = podeț de lemn
pomărit = cultura pomilor fructiferi
ponei = înclinare mare a terenului
ponor = scobitură a terenului, de obicei în formă de pîlnie; (prin extensiune) vale scobită
pospai = praf subțire, care iese la măcinatul făinii şi care se depune în toate părțile prin moară; ceva uşor, puțin
postată (figurat) = distanță sau suprafață mică
poştă = distanță echivalentă cu zece mii stînjeni sau 19,665 pînă la 22,300 km
potmol = nămol
povestaş = cel ce spune poveşti
prăştină = rachiu de tescovină
prăval = coastă de munte, repeziş
prăvălatic = care are o înclinare mare (vorbind de coasta văilor şi fețele munților)
pripor = loc pieziş, povîrniş
priporos = prăpăstios
prislop = umăr de munte
proclet = blestemat; scelerat
puhoi = torent; ploaie torențială
pustie, în expresia bată-l pustia — să-l ia naiba (dracul)
rapăn = boala celor murdari (la cap)

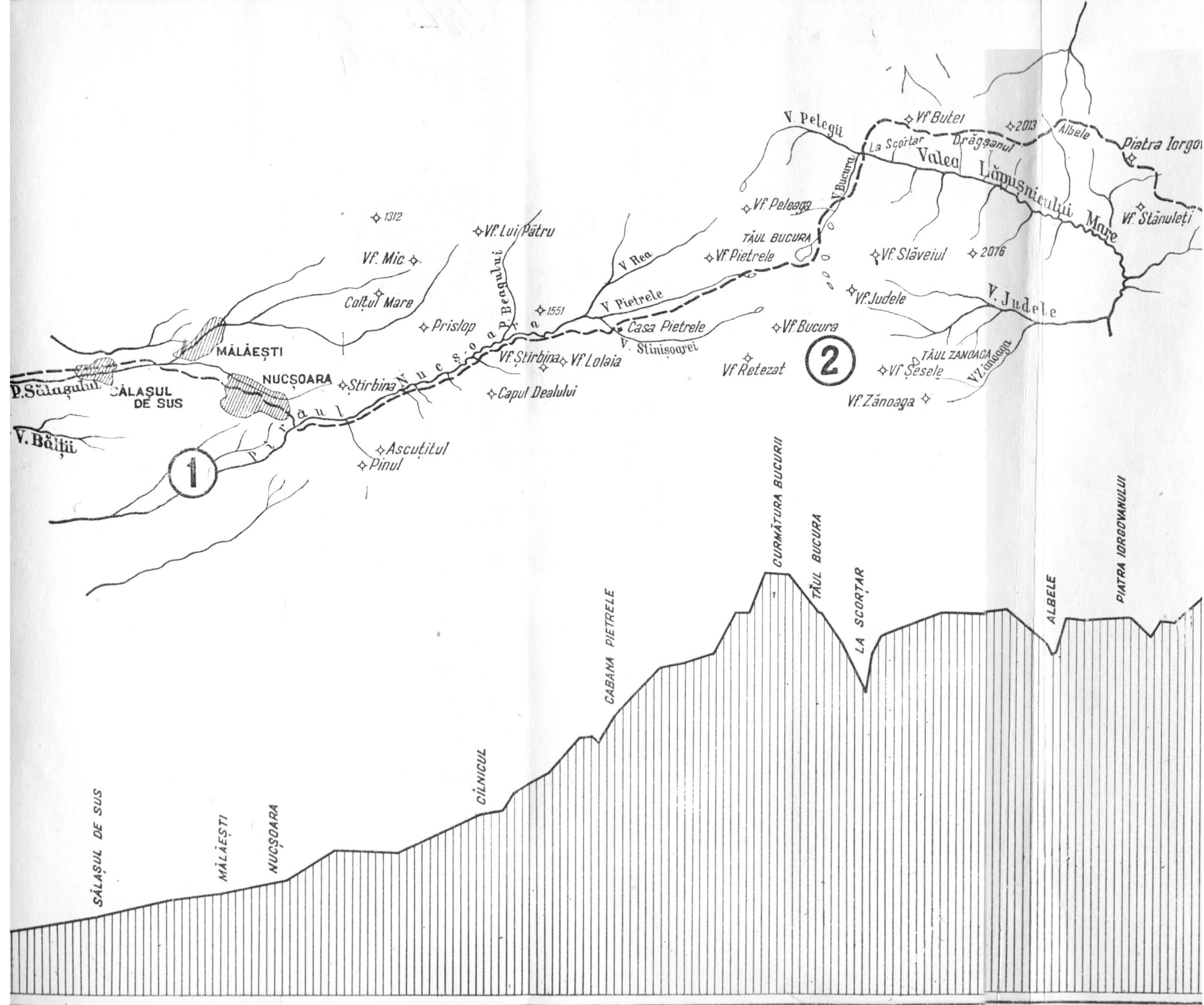
rarişte = locul din pădure unde copacii sînt mai rari
relictă = martor al înfăţişării naturii din erele geologice (în domeniul florei, faunei etc.)
rîuri = flori cusute pe ii
rovină = depresiune de teren bun pentru fînaţ şi păşune
ruja-muntelui = smirdar, trandafir de munte, plantă lemnoasă alpină, cu frumoase flori roşii.
runc = imaş de pădure (arsă);

S

sală = staul (de oi şi capre)
sănuni = lespezi de piatră subţiri şi late
scăfîrlie = ţeasta capului
scăpată (a) = a apune
scîrnav = respingător de murdar
scoc = canal mic ce duce apa la roata morii
scociorî = a scotoci, a căuta şi scoate de unde este ascuns
scorpie = un fel de balaur (în basmele populare)
sihlă = pădure deasă cu arbori drepţi
silhui = acoperit de codri, de păduri
siniliu = albăstrui
sîrg, numai în locuţiunea de sîrg = degrabă
smidă = pădure de brazi arşi, în care au crescut tufe noi
smirdar = rododendron, trandafir de munte, ruja-muntelui
Soarbele = munte în masivul Retezat
sodom = mulţime (cantitate) nenumărată
stană = stîncă
stei = stîncă
stînjen = veche măsură de lungime (aproximativ 2 m)
stog = claie de fîn
straiţă = traistă
strica = a ucide; a vătăma
strungă = ocol în care se închid oile pentru ca, prin spătari,

să iasă la muls; trecătoare îngustă între doi munți, sau doi pereți de piatră
sucăli = a răsuci
şart = rînduială; rost, noimă
Şeherezada = personajul principal din „O mie şi una de nopți"; ea este cea care a prelungit acest şir de povestiri minunate, basme în care imaginația orientală străluceşte în toată bogăția şi fecunditatea sa
şerpar = chimir, cingătoare țărănească de piele în care se păstrează bani şi acte
şfichi = vîrful biciului
şleau = drumul bătut, aproape fără ocoluri; scobitură (şanț) în lungul drumului
şugubăț = glumeț
T
taclale = palavre, tăifăsuială
tainiță - loc ascuns
tarhat = sarcină, greutate mare; calabalîc
tarniță = şa de lemn; curmătură a unei culmi de munte
tăpşan = loc înalt şi şes, terasă, pe munte
tău = lac
trupeş = voinic, corpolent (fără sa fie gras)
țanc = stîncă
țîpa (a) (regional) = a azvîrli
U
uluc = jgheab de scurgere, din lemn sau piatră, la o fîntînă sau la un izvor; deschiderea unei văi cu cele două versante ale ei; scocul morii
urdă = brînză dulce, moale, ce se obține mestecînd încet şi pe fundul căldării zarul pus la foc
urluială = porumb sau orz măcinat mare pentru hrana vitelor

V
văiugă = vîlcel
velinţă = scoarţă de lînă, covor ţărănesc
verziş = verdeală, lăstăriş tînăr, mai mic de un an, crescut în tufe dese
viitură = revărsarea apelor unui rîu
vipie = arşiţă
viroagă = vîlcel cu apă stătătoare, mocirloasă
vîrtop = văgăună de munte
vlăgui = a stoarce de puteri
voroavă = vorbă, convorbire, taifas
Z
zarişte = zare, orizont, locul pînă unde ajunge privirea
zăpor (figurat) = zăgaz, stavilă
zăticni = a deranja
zgîrţă = babă sfrijită
zîmbru = conifer rar, relictă glaciară (Pinus cembra)
zob = fărîmă
zuzet = freamăt
zvoană = zvon, sunet nelămurit.

V. Pelegii
Vf Butei
2013
Albele
Piatra Iorgo
La Scorțar
Drăgșanul
Valea Lăpușnicului Mare
V. Bucura
Vf. Peleaga
Vf. Stănuleți
1312
Vf. Lui Pătru
TĂUL BUCURA
Vf. Mic
V. Rea
Vf. Pietrele
Vf. Slăveiul
2076
Colțul Mare
P. Beagului
1551
V. Pietrele
Vf. Judele
V. Judele
Prislop
Casa Pietrele
Vf. Bucura
MĂLĂEȘTI
V. Stinișoarei
TĂUL ZANOAGA
Vf. Știrbina
Vf. Lolaia
Vf Retezat
2
Vf Șesele
V. Zănoaga
NUCȘOARA
Știrbina
Nucșoara
P. Sălașului
CĂLAȘUL DE SUS
Capul Dealului
Vf. Zănoaga
Pîrăul
V. Băilii
Ascuțitul
Pinul
1
SĂLAȘUL DE SUS
MĂLĂEȘTI
NUCȘOARA
CÎLNICUL
CABANA PIETRELE
CURMĂTURA BUCURII
TĂUL BUCURA
LA SCORȚAR
ALBELE
PIATRA IORGOVANULUI

V. Motrului
DL. AIUL CERNIȘOAREI
3
Valea Cernișoarei
Măneasa
CRACUL MĂNEASA
Piatra Iorgovanului
V. Girdoman
PLAIUL GÎRDOMAN
P. Sturu Mare
Vf. Stănuleți
Vf. Paltina
Vf. Gîrdoman
2134
Vf. Galbena
CRACUL MICUȘA
V. Vlăsia
PLAIUL BULZULUI
P. lui Ivan
4
V a l e a C
CORCOAIA
GURA OLANULUI
SCHITUL
PLAIUL SCHITULUI
Pîrîul Naiba
P. Olănelul
P. Olanul Mare
2083
1409

E
SE
S
SV
V
NV
N
NE

PIATRA IORGOVANULUI
VÎRFUL PALTINA
CRACUL MĂNEASA
IZVOARELE CERNEI
CORCOAIA
PLAIUL SCHITULUI

PE VALEA CERNEI

— PESTE RETEZAT LA HERCULANE —

TRASEU ȘI PROFIL ÎN LUNG DE EMILIAN ILIESCU

